

REGINA

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

Higher education

ec.europa.eu/erasmus-plus

European
Commission

Co-funded by
the European Union

REGINA

Regenerativno kmetijstvo. Inovativni pristop k blažitvi podnebnih sprememb z večstopenjskim učenjem

Projekt REGINA (št. 2021-1-HU01-KA220-HED-000027629) je financirala Evropska komisija. Vsebina te publikacije ne odraža nujno stališč Evropske komisije.

Razpis 2021, KA2

KA220-HED - Partnerstva za sodelovanje na področju visokega šolstva

Podpora Evropske komisije pri pripravi te publikacije ne pomeni, da podpira njeno vsebino, ki odraža izključno stališča avtorjev ter Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo informacij iz te publikacije.

Koordinator projekta:

Univerza Széchenyi István (Madžarska)

Projektne partnerji:

Združenje Euracademy (Grčija)

Slovensko združenje za ohranitveno kmetijstvo (Slovenija)

Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola Postojna (Slovenija)

SECAD Partnerstvo CLG (Irska)

Srednja šola Veres Péter (Madžarska)

Univerza v Firencah (Italija)

Združenje kmetov GYMSM (Madžarska)

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

DAGRI
DIPARTIMENTO DI SCIENZE
E TECNOLOGIE AGRARIE,
ALIMENTARI, AMBIENTALI E FORESTALI

Slovensko združenje za
ohranitveno kmetijstvo

SECAD

Nacionalno poročilo

Slovenija

Regenerativno kmetijstvo. Inovativen
pristop k blažitvi podnebnih sprememb z
večstopenjskim učenjem

Ljubljana, december 2022

Avtorji:

Slovensko združenje za ohranitveno kmetijstvo

Srednja Gozdarska in lesarska šola Postojna

Kazalo vsebine

Poglavje 1. Pregled uporabe RA in obetov v Sloveniji

Uvod

Pregled uporabe regenerativnega kmetijstva in drugih alternativnih načinov kmetovanja

Ekološko kmetijstvo v Sloveniji

Ohranjevalno kmetijstvo v Sloveniji

Strateški načrt SKP za obdobje 2023–2027

Intervjuji z zainteresiranimi stranmi

Sklepi v zvezi z uporabo in obeti za oceno tveganja

Poglavje 2. Spletna anketa za kmete

Uvod

Poročilo o rezultatih

Splošne informacije

Vprašanje št. 1

Vprašanje št. 2

Vprašanje št. 3

Vprašanje št. 4

Vprašanje št. 5

Vprašanje št. 6

Vprašanje št. 7

Del I: Osnovno raziskovanje in znanje o projektnih temah

Vprašanje št. 8

Vprašanje št. 9

Vprašanje št. 10

Vprašanje št. 11

Vprašanje št. 12

Vprašanje št. 13

Del II: Odnos do RA & izobraževalne potrebe

Vprašanje št. 14

Vprašanje št. 15

Vprašanje št. 16

Vprašanje št. 17

Vprašanje št. 18

Sklepi

Poglavje 3. Študije primerov

Kmetija Žgajnar

ŽIPO Lenart d.o.o.

Ekološka kmetija ŽNIDERŠIČ

Kmetija Štefan Cigüt

Kmetija Penko

Kmetija Debeljak

Povzetek študij primerov

Poglavje 4. Splošni sklepi

Seznam števil

Slika1: Delež kmetijskih zemljišč v uporabi na območjih z omejenimi možnostmi; 2020	8
Slika2: Povprečno gospodarstvo (število hektarjev kmetijskih zemljišč v uporabi in število LSU)	8
Slika3: Delež kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zemljišč v uporabi po velikostnih razredih kmetijskih zemljišč v uporabi (%).....	9
Slika4: Delež kmetijskih gospodarstev z enotami velikosti živine in živine po velikostnih razredih	9
Slika5: Delež površin z ekološkim kmetovanjem na kmetijskih zemljiščih v uporabi (%).....	10
Slika6: Poraba hranil na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (kg).....	10
Slika7: Kmetijski dohodki na AWU v osnovnih cenah (EUR; deflacirana; stalne cene 2015)	11
Slika8: Delež anketirancev po spolu.....	19
Slika9: Delež anketirancev po starosti	20
Slika10: Pošiljanje odgovorov po številki poštne številke (v krepkem tisku: poštna številka glavnega mesta v regiji, brez odgovorov in % odgovorov po pošti).	21
Slika11: Delež odgovorov glede na velikost kmetije	23
Slika12: Delež odgovorov v zvezi s stalnim osebjem, ki dela na kmetiji	24
Slika13: Glavni proizvodi na kmetijah	25
Slika14: Delež kmetov, ki uporabljajo različne kmetijske prakse	26
Slika15: Delež anketirancev v razumevanju izrazov in praks	27
Slika16: Delež anketirancev in njihova stopnja soglasja z izjavami	28
Slika17: Število kmetov, ki ocenjujejo uporabo alternativnih praks.....	29
Slika18: Število kmetov, ki uporabljajo ali izvajajo tehniko na svoji kmetiji	30
Slika19: Ozaveščenost kmetov o koristih regenerativnega kmetijstva.....	31
Slika20: Glavne ovire za začetek regenerativnega kmetijstva, kot so jih upoštevali kmetje.....	32
Slika21: Verjetnost, da bodo kmetje začeli uporabljati regenerativne kmetijske prakse	33
Slika22: Ovire, ki jih opredelijo kmetje, ki niso pripravljeni sprejeti regenerativnih kmetijskih praks. 34	
Slika23: Kmetje opozarjajo na nadaljnje informacije in usposabljanje.....	35
Slika24: Mnenje kmetov o dejavnikih, ki bi lahko povečali uporabo regenerativnih kmetijskih praks na njihovih kmetijah	36
Slika25: Lokacija študij primerov na zemljevidu Slovenije (rdeče pike).	38
Slika26: Govedo za proizvodnjo mesa in mleka ter prašiči za meso na Žgajnarjevi kmetiji.	39
Slika27: Odmrl del travnika na kmetiji Žgajnar.	40
Slika28: Kmetija ŽIPO Lenart s hlevi za skladiščenje živine in krme.....	41
Slika29: Glavne dejavnosti kmetije ŽIPO Lenart. Navzgor: Skladiščenje in sušenje žit in krme. Navzdol: Živinoreja.....	42
Slika30: Stroji, ki se uporabljajo za gojenje tal brez oranja na kmetiji ŽIPO Lenart.	43
Slika31: Ekološka kmetija Žinideršič iz zraka.....	44
Slika32: Ječmen, kaljen na polju, pokritem z rastlinskimi odpadki.....	45
Slika33: Mehanizacija za gojenje tal se uporablja na Žnidaričevi kmetiji. Levo: krožne brane za gojenje tal. Desno: Glavnik Har-row orodje za nadzor plevela v zgodnjih fazah rasti žit.....	46
Slika34: Gojenje njiv po žetvi koruze.	46
Slika35: Zgodnje spomladansko gojenje polj.	47
Slika36: Gojenje žitnih strnišč poleti.	47
Slika37: Kmetija Cigüt iz zraka.....	48
Slika38: Gojenje žitnih strnišč in setev poletne zelene na polju.	49
Slika39: Gojenje koruznih strnišč po žetvi s krožnimi branami.....	49
Slika40: Živinoreja na kmetiji Cigüt.	50

Slika41: Ječmen pripravljen za žetev na kmetiji Penko.....	51
Slika42: Neposredno setev, brez obdelave.....	52
Slika43: Kmetija Debeljak.....	53
Slika44: Alfalfa v vrtenju za zelena tla.....	54

Seznam tabel

Razpredelnica1: Ključni splošni statistični podatki za slovensko kmetijstvo	7
Razpredelnica2: Kmetijska gospodarstva po rabi zemljišč in številu živine	8
Razpredelnica3: Kmetijska gospodarstva in površine z ekološkim kmetovanjem.....	9
Razpredelnica4: Kazalniki uporabe ornih zemljišč (%).....	10
Razpredelnica5: Emisije iz kmetijstva v okolje.....	11
Razpredelnica6: Povprečni donosi.....	11
Razpredelnica7: Tabela odgovorov na vprašanje glede lokacije kmetije	22
Razpredelnica8: Število odgovorov o razumevanju izrazov in praks na podvprašanje	27
Razpredelnica9: Število odgovorov o dogovoru s kmeti glede na izjavo.....	28
Razpredelnica10: Število odgovorov na splošno uporabo alternativnih kmetijskih praks	29
Razpredelnica11: Število kmetov, ki uporabljajo ali izvajajo tehniko na svoji kmetiji.....	30

Poglavje 1. Pregled uporabe RA in obetov v Sloveniji

Uvod

Uradni viri podatkov:

- Statistični urad Republike Slovenije (SURŠ), podatki iz podatkovnega portala SI-STAT (tema Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo; področje Kmetijstvo in ribištvo; <https://pxweb.stat.si/SiStat/en/Podrocja/Index/85/agriculture-forestry-and-fishery>),
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP),
- Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja (AKTRP),
- Agencija RS za okolje (SEA),
- Uprava Republike Slovenije za varnost hrane, veterinarstvo in varstvo rastlin (AFSVPP),
- Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>)

Naslednji osnovni podatki o slovenskem kmetijstvu so povzeti iz poročila, ki ga je leta 2021 pripravil Slovenski inštitut za kmetijstvo (KIS)¹.

V letu 2020 je kmetijstvo v Sloveniji skupaj z gozdarstvom in ribištvom prispevalo 2,3 % k skupni dodani vrednosti in 6,9 % k skupni zaposlenosti. Podobno kot v zadnjih nekaj letih se delež zaposlenosti v kmetijstvu še naprej zmanjšuje.

Po najnovejših podatkih iz Raziskave o strukturi kmetijskih gospodarstev (2020) se trend zmanjševanja števila kmetijskih gospodarstev nadaljuje, medtem ko se je nekoliko zmanjšalo tudi kmetijsko zemljišče v uporabi (KZU) (Razpredelnica2,Slika2). Povprečno kmetijsko gospodarstvo goji 7,1 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, kar je četrtno več kot leta 2000. Izboljšanje strukture velikosti se nadaljuje, saj se je število kmetijskih gospodarstev, ki so gojila več kot 20 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, več kot podvojilo v primerjavi z letom 2000 (Slika3). Ta kmetijska gospodarstva zdaj gojijo več kot tretjino skupne kmetijske površine v uporabi, kar je 17 odstotnih točk več kot leta 2000.

Živinorejska gospodarstva v letu 2020 v povprečju zberejo 9,1 glav velike živine (LSU), kar je 3 LSU več kot leta 2000. V primerjavi z letom 2000 se je izboljšala tudi velikostna struktura živinorejskih gospodarstev. Število živinorejskih gospodarstev z več kot 20 LSU se je med letoma 2000 in 2020 povečalo za 27 %, ta živinorejska gospodarstva pa se povečajo za 56 % vseh LSU (22 odstotnih točk več kot leta 2000) (Slika4).

V zadnjih letih je mogoče opaziti zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje. Uporaba pesticidov in mineralnih gnojil je postala bolj racionalna (Slika6,Razpredelnica3). Na splošno obstaja tudi pomemben delež stroškov pri kolobarjenju (Razpredelnica4). Povečuje se tudi kmetijska površina,

¹ https://www.kis.si/f/docs/Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_OEK/KIS_Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_2021_EN_splet_0.pdf

ki se uporablja za ekološko kmetovanje; leta 2020 na približno 52 tisoč ha (10,8 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi), pri čemer trajno travinje prevladuje v strukturi (80 %) (Razpredelnica3).

Domača proizvodnja mleka (stopnja samozadostnosti 134 %), govejega mesa (107 %) in perutninskega mesa (111 %) je bila višja od domače porabe, prvič pa je samozadostnost koruze presegla 100 % (116 %) zaradi rekordne letine v letu 2020.

Gospodarski rezultati kmetijstva na skupni ravni: vrednost skupne proizvodnje (približno 1,4 milijarde EUR), faktorski dohodek v letu 2020 je znašal približno 571 milijonov EUR ali 7,500 EUR na letno delovno enoto (Slika7).

Do konca leta 2020 je bilo za ukrepe in tehnično pomoč dodeljenih približno 977 milijonov EUR (88 % razpoložljivih sredstev programa; 1.107 milijonov EUR). Nacionalna sredstva za neposredna plačila so znašala 134,3 milijona EUR. Delež sofinanciranja iz proračuna EU je znašal 68 %.

Večina plačil (66 %) je bila plačanih za ukrepe, izvedene v okviru subvencijske kampanje, in so bila povezana z letnimi plačili za kmetijsko-okoljsko-podnebne ukrepe, dobrobit živali in plačila kmetom z naravnimi in drugimi omejitvami.

Slovenija je uvoznica neto vrednosti za večino agroživilskih proizvodov. Trgovinski presežki (v vrednosti) so se pojavili v skupinah raznih užitnih pripravkov, mesnih pripravkov, živih živali, oljnic in oleaginoznega sadja, stročnic in rastlinskih ekstraktov ter mlečnih izdelkov (v skupino so vključeni tudi jajca in med). Večina trgovine z agroživilskimi proizvodi je bila ustvarjena z državami članicami EU, kjer je izvoz v države članice EU predstavljal 76 % celotnega izvoza, uvoz iz držav članic EU pa 83 % celotnega uvoza. Tako kot v prejšnjih letih so države nekdanje Jugoslavije pomembne trgovinske partnerice (13 % celotnega izvoza, 3 % celotnega uvoza).

Razpredelnica1: Ključni splošni statistični podatki za slovensko kmetijstvo

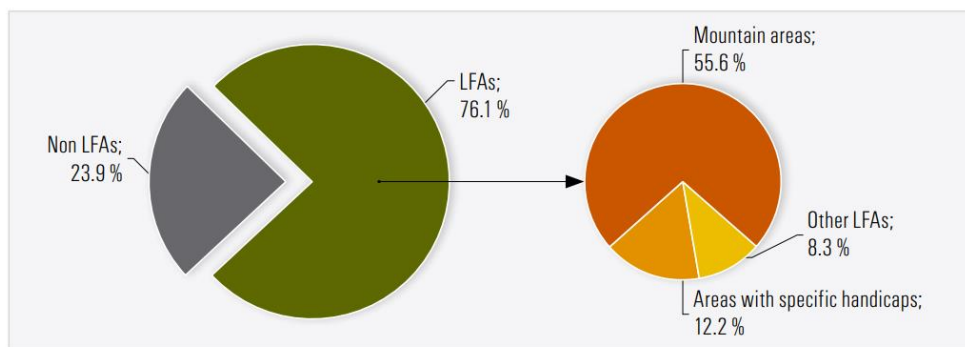
	Ø 2008-12	Ø 2013-17	2018	2019	2020
Agriculture in economy					
Gross value added of agricultural sector (mill. EUR)*	709.2	775.2	1028.9	970.7	940.9
• Share in total value added (%)	2.2	2.3	2.6	2.3	2.3
Employment in the agriculture (000)*	80.0	75.2	73.2	72.8	71.5
• Share in total employment (%)	8.3	7.9	7.2	7.0	6.9
Exports of agri-food products (mill. EUR)**	794.0	1,064.7	1,415.5	1,514.2	1,560.9
• Share in total export of goods (%)	4.1	4.4	4.6	4.5	4.7
Imports of agri-food products (mill. EUR)**	1,753	2,102	2,453	2,562	2,534
• Share in total import of goods (%)	8.4	8.8	8.0	7.5	7.9
Trade balance with agri-food products (mill. EUR)**	-959	-1,037	-1,037	-1,048	-974
Agricultural land use***					
Utilised agricultural area (ha)	476,284	479,411	477,296	479,822	483,863
Arable land (%)	36.4	36.2	36.1	36.3	36.4
Permanent crops (%)	5.6	5.7	5.8	5.8	5.9
Permanent grassland (%)	58.1	58.1	58.1	57.9	57.7
Share of utilised agricultural area in total area (%)	23.5	23.6	23.5	23.7	23.9
Utilised agricultural area per inhabitant (ha)	0.23	0.23	0.23	0.23	0.23

Source: SORS (National Accounts, External Trade, Crop Production), calculated by AIS

* agriculture, forestry, hunting and fisheries; 2020: provisional data

** commodity groups 01-24 of Combined Nomenclature (CN) of European Union; 2020: provisional data

*** annual statistics of crop production

Source: MAFF (Actual use of agricultural and forest land)

Slika1: Delež kmetijskih zemljišč v uporabi na območjih z omejenimi možnostmi; 2020

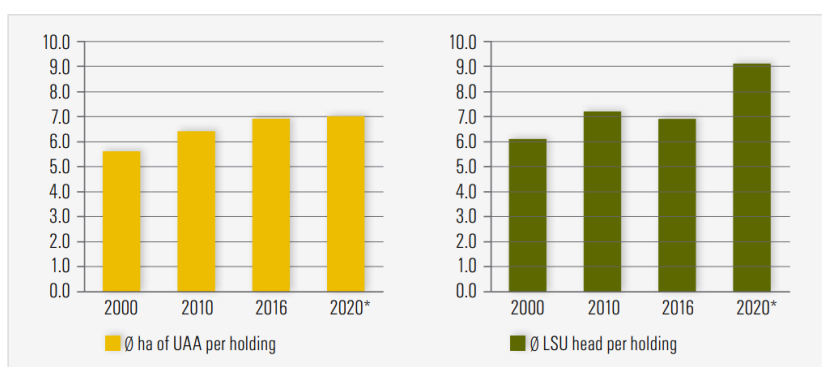
Razpredelnica2: Kmetijska gospodarstva po rabi zemljišč in številu živine

	Number of holdings				Ø ha, heads/holding			
	2000	2010	2016	2020*	2000	2010	2016	2020*
Land use on agricultural holdings								
Holdings, total	86,467	74,646	69,902	67,927	5.6	6.4	6.9	7.0
Holdings with arable land	80,858	63,272	66,675	57,561	2.1	2.7	2.6	3.1
Gospodarstva s trajnimi nasadi	58,050	39,400	36,560	33,321	0.5	0.7	0.7	0.8
Holdings with permanent grassland**	74,230	61,949	60,401	58,812	3.8	4.5	4.6	4.6
Livestock on agricultural holdings								
Holdings with livestock (LSU)	77,452	58,648	57,749	44,974	6.1	7.2	6.9	9.1
Holdings with cattle	56,097	36,119	34,087	28,485	8.9	13.1	13.6	16.7
Holdings with pigs	44,623	26,441	23,700	12,198	13.5	14.4	12.1	19.3
Holdings with poultry	58,929	36,240	36,657	27,015	114.2	135.2	132.5	260.7
Holdings with sheep	4,330	6,181	6,243	5,016	22.2	22.3	20.9	22.8
Holdings with goats	4,775	4,214	4,022	3,374	6.2	8.3	8.6	8.1

Source: SORS (Agricultural Holdings), Eurostat (Agricultural Holdings Survey), calculated by KIS

* provisional data

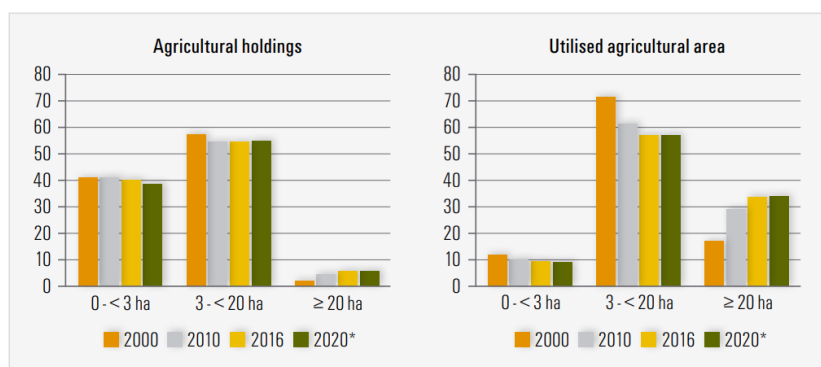
** common grassland is not included

Source: SORS (Agricultural Holdings), calculated by AIS

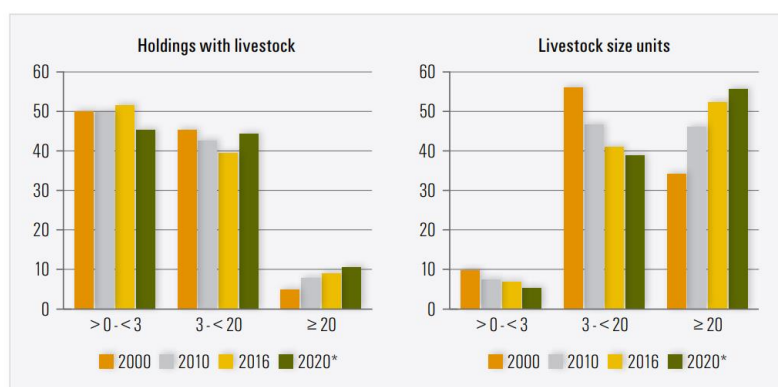
* provisional data

Slika2: Povprečno gospodarjstvo (število hektarjev kmetijskih zemljišč v uporabi in število LSU)

Source: SORS (Agricultural Holdings), calculated by AIS
* provisional data

Slika3: Delež kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zemljišč v uporabi po velikostnih razredih kmetijskih zemljišč v uporabi (%)

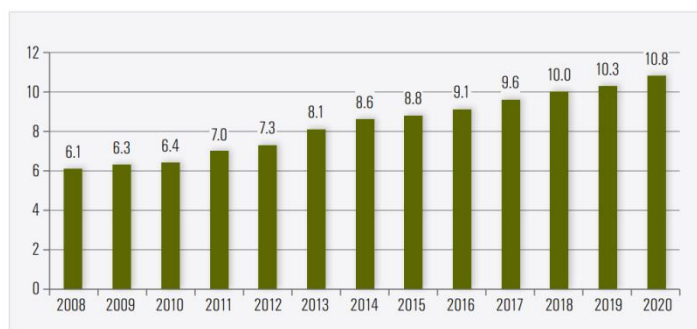
Source: SORS (Agricultural Holdings), calculated by AIS
* provisional data

Slika4: Delež kmetijskih gospodarstev z enotami velikosti živine in živine po velikostnih razredih

Razpredelnica3: Kmetijska gospodarstva in površine z ekološkim kmetovanjem

	Ø 2008-12	Ø 2013-17	2018	2019	2020
Number of agricultural holdings	2,285	3,383	3,741	3,828	3,689
• with organic farming	1,928	2,718	3,320	3,494	3,358
• in conversion to organic farming	357	665	421	334	331
Utilised agricultural area (ha)	31,433	42,378	47,848	49,638	52,078
• with organic farming	26,650	34,553	41,669	44,455	45,787
• in conversion to organic farming	4,782	7,825	6,179	5,183	6,291
Area with organic farming by land use (ha)					
Arable land	3,206	5,223	6,270	6,520	6,895
of which: vegetables and strawberries	136	244	245	308	319
Orchards	826	1,470	1,962	2,106	2,232
Vineyards	260	483	657	706	766
Olive groves	84	226	259	278	281
Nurseries	-	-	0.0	0.3	0.6
Permanent grassland	27,055	34,975	38,700	40,028	41,903

Source: SORS (Organic Farming), calculated by AIS

Source: SORS (Organic Farming), calculated by AIS

Slika5: Delež površin z ekološkim kmetovanjem na kmetijskih zemljiščih v uporabi (%)

Razpredelnica4: Kazalniki uporabe ornih zemljišč (%)

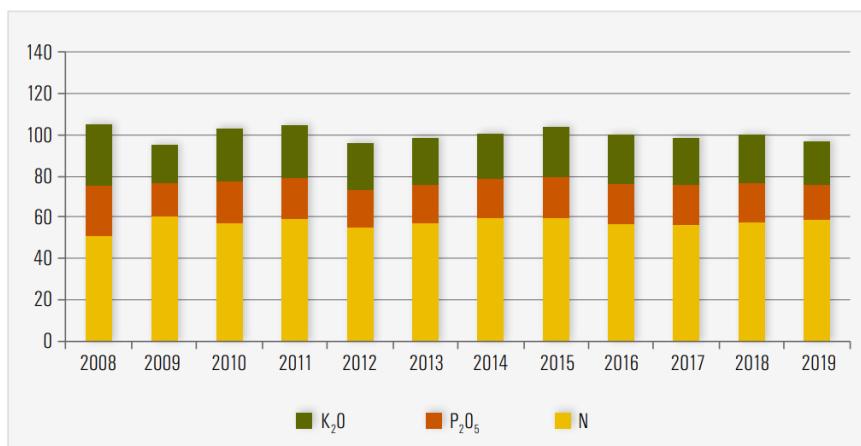
	Ø 2008-12	Ø 2013-17	2018	2019	2020
Soil cover on arable land by green crops*	62.3	61.8	62.2	61.7	61.9
Share of arable land covered by grasses**	20.0	18.6	19.8	18.6	19.7
Share of legumes in crop rotation***	14.9	15.7	16.2	15.0	15.0
Share of maize in crop rotation	38.1	39.0	38.8	39.6	40.0

Source: SORS (Crop Production), calculated by AIS

* soil cover which is based on seeding structure of main crops (stubble crops not taken into account)

** grasses, grass-clover mixtures and clovers on arable land

*** including grass-clover and clover-grass mixtures

Source: SORS (Production Methods in Agriculture), calculated by AIS

Slika6: Poraba hranil na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (kg)

Razpredelnica5: Emisije iz kmetijstva v okolje

	Ø 2008-12	Ø 2013-17	2018	2019
Gross N surplus (kg/ha utilised agricultural area)	50	52	43	43
Net N surplus (kg/ha utilised agricultural area)	16	20	11	11
P surplus (kg/ha utilised agricultural area)	4	3	2	1
Emissions of greenhouse gases (000 t eq CO ₂)	1,675	1,690	1,701	1,718
Emissions of ammonia (000 t)	17.2	16.8	16.9	16.6

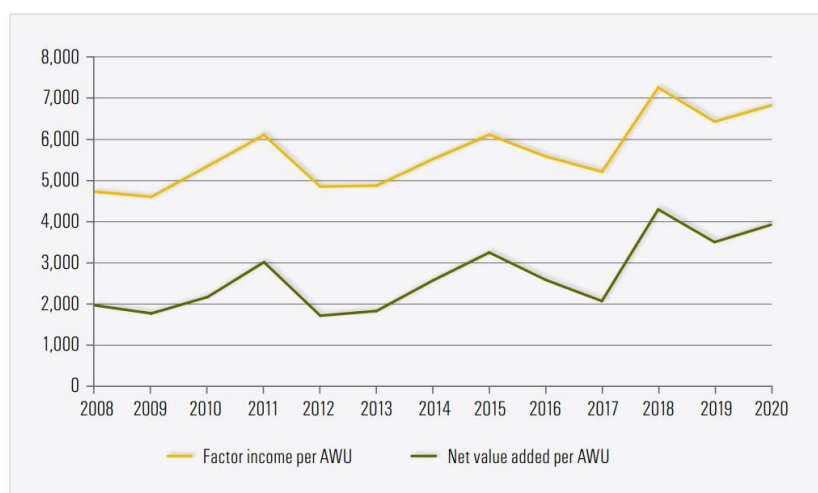
Source: AIS

Razpredelnica6: Povprečni donosi

	Ø 2008-12	Ø 2013-17	2018	2019	2020
Wheat and spelt (t/ha)	4.8	5.0	4.4	5.2	5.8
Grain maize (t/ha)	7.9	8.0	9.5	9.3	10.8
Rapeseed (t/ha)	2.8	2.7	2.3	2.9	2.6
Potatoes (t/ha)	24.4	24.9	25.9	23.6	30.3
Dessert apples (t/ha)	26.0	22.3	37.2	23.9	30.5
Cows milk (kg/cow)*	5,584	5,746	6,123	6,178	6,356
Eggs (pieces/laying hen)*	256	246	221	233	253

Source: SORS (Crop Production, Animal Production), calculated by AIS

* 2020: provisional data

Source: SORS (Economic Accounts for Agriculture), calculated by AIS

Slika7: Kmetijski dohodki na AWU v osnovnih cenah (EUR; deflacionirana; stalne cene 2015)

Pregled uporabe regenerativnega kmetijstva in drugih alternativnih načinov kmetovanja

Ekološko kmetijstvo v Sloveniji

V poznih osemdesetih in zgodnjih devetdesetih letih so imetniki vrtnih parcel začeli ekološko vrtnarsko gibanje, leta 1991 pa so ljudje, ki se zanimajo za biodinamično kmetovanje, oblikovali klub. Slednji se je razvil v biodinamično združenje AJDA. V te pobude je bilo vključenih zelo malo kmetov; večina njihovih članov so bili lastniki vrtnih parcel in ljudje, ki niso zasedeni v kmetijstvu. Kljub temu so njihove dejavnosti pomembno prispevale k razvoju ekološkega kmetovanja v Sloveniji.

Leta 1997 je bila ustanovljena Zveza slovenskih ekoloških kmetov (S.O.F.A.). To je bilo prvo nacionalno združenje pionirskih ekoloških kmetov, ki so pridelovali za trg in so bili zato zainteresirani za razvoj sistema certificiranja. Združenje je sprejelo standarde ekološkega kmetijstva v Sloveniji, ki jih je v ta namen pripravil Inštitut za trajnostni razvoj (ISD), nevladna organizacija (NVO). Te standarde je objavilo Ministrstvo za kmetijstvo Republike Slovenije. Pripravljeni so bili v skladu s temeljnimi standardi IFOAM in so podobni standardom avstrijskih in nemških združenj ekoloških kmetov (Ernte in Bioland). Prihodnji razvoj:

- 2000: Uveden je zasebni ekološki logotip BIODAR
- 2001: Uvedena so nacionalna pravila za ekološko kmetovanje
- 2005: Vlada sprejela nacionalni akcijski načrt za ekološko kmetovanje

Ključne sektorske institucije v ekološkem kmetijstvu:

- IKC, Inštitut za kontrolo in certificiranje Univerze v Mariboru²
- ISD, Inštitut za trajnostni razvoj³
- Kon-CERT, Inštitut za nadzor in certificiranje v kmetijstvu in gozdarstvu Maribor⁴
- Zveza slovenskih združenj ekoloških kmetov (USofA)⁵

Vlada Republike Slovenije je sprejela Akcijski načrt za razvoj ekološkega kmetovanja do leta 2027. Določa ukrepe za pospešitev razvoja ekološkega kmetovanja do leta 2027.

Dokument vsebuje analizo stanja, analizo SWOT, predstavitev potreb, ciljev in ukrepov (70 akcij) na 8 prednostnih področjih (proizvodnja, predelava, prenos znanja, seme, vključevanje, ekoživila v sistem javnih naročil, promocija in trženje, raziskave in razvoj novih tehnologij ter ekološko kmetovanje v okviru podnebnih sprememb), ki bodo prispevale k nadaljnjemu razvoju ekološkega kmetovanja. Dokument je tudi ena od pomembnih usmeritev pri pripravi ukrepov v okviru strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo⁶.

² www.ikc-um.si/ikcum

³ www.itr.si

⁴ www.kon-cert.si

⁵ www.zveza-ekokmet.si/biodar

⁶ https://skp.si/en/wp-content/uploads/2022/09/ANEK-publikacija-julij_2022-ANG-koncna-verzija-WEB.pdf

Ohranjevalno kmetijstvo v Sloveniji

Ohranitveno kmetijstvo (CA) je opredeljeno kot trajnostni sistem kmetijske proizvodnje, ki vključuje sklop kmetijskih praks, prilagojenih potrebam posevkov in lokalnim razmeram v vsaki regiji, katere tehnike kmetovanja in upravljanja tal varujejo tla pred erozijo in degradacijo, izboljšujejo njihovo kakovost in biotsko raznovrstnost ter prispevajo k ohranjanju naravnih virov, vode in zraka, hkrati pa optimizirajo donos.

Agronomske prakse, vključene v PO, temeljijo na treh temeljnih načelih, ki jih je treba hkrati izpolnjevati:

- Minimalno vznemirjanje tal.
- Vzdrževanje trajnih talnih oblog.
- Raznolikost sistemov posevkov, kolobarjenje.

Slovensko združenje za ohranitveno kmetijstvo – SACA, je⁷ bilo uradno ustanovljeno januarja 2016. Namen združenja je uvajanje in razširjanje varstvenega in regenerativnega kmetijstva v širšo prakso z namenom prispevati k trajnostnemu razvoju kmetijstva v Republiki Sloveniji z naslednjimi dejavnostmi:

1. povezovanje fizičnih oseb, ki se ukvarjajo s kmetijstvom in ohranjanjem rabe zemljišč v širšem smislu;
2. ozaveščanje o pomenu trajnostnih tehnoloških praks v kmetijski proizvodnji, ki ohranjajo in povečujejo rodovitnost tal in splošno kakovost kmetijskega ekosistema;
3. spremljanje, preučevanje in izvajanje ukrepov na področju ohranjanja rodovitnosti tal, inovacij na tem področju in sprejetja novih tehnologij za ohranjanje/regenerativno kmetijstvo;
4. obveščati in izobraževati kmete, strokovnjake, znanstvenike in ostalo javnost o stanju in dosežkih na področju ohranjanja/regenerativnega kmetijstva prek publikacij, predavanj, srečanj, izmenjave izkušenj, izletov na terenu, tečajev in podobnih dejavnosti;
5. sodelovanje s podobnimi domačimi, tujimi in mednarodnimi združenji in organizacijami (SACA je članica Evropske zveze za ohranjanje kmetijstva, ECAF⁸);

Cilj je tudi spodbujanje sodelovanja med raziskovalnimi ustanovami, univerzami in posameznimi strokovnjaki v posameznih projektih družbe, sodelovanje pri načrtovanju izobraževalnih programov (kurricula) in raziskovalnih dejavnosti na tem področju.

Saca daje ministrstvu za kmetijstvo pobude v zvezi z ukrepi skupne kmetijske politike in na področju trajnostnega kmetijstva z uvedbo CA/RA. V zadnjih dveh letih je bil SACA dejaven na področju razvoja varstvenega kmetijstva (CA) za Ministrstvo za kmetijstvo. Naš program pomoči za kmetijstvo je bil vključen v osnutek novega strateškega načrta za razvoj podeželja za obdobje 2023–2027 kot samostojni ukrep, skupaj z ukrepom za ekološko kmetovanje, vendar je bil na koncu razdeljen na več posameznih regenerativnih ukrepov, ki spodbujajo ustrezno upravljanje tal in posredno podpirajo regenerativno kmetijstvo. Vključitev je prostovoljna, zato se upravičenci sami odločijo, katere nadstandardne kmetijske prakse bodo izvajali na svojih kmetijah.

⁷ <http://www.szoort.si/>

⁸ <https://ecaf.org/>

Strateški načrt SKP za obdobje 2023–2027

Strateški načrt 2023–2027 (v nadaljnjem besedilu: SP 2023–2027⁹) vsebuje ključne strateške usmeritve za izvajanje skupne kmetijske politike (v nadaljnjem besedilu: SKP) v Republiki Sloveniji in predstavlja vrsto predlaganih ukrepov za njihovo uspešno in učinkovito izvajanje v praksi. V okviru SP 2023–2027 ima Slovenija proračun v višini 1,2 milijarde EUR iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) za obdobje petih let.

Plačila na območjih z naravnimi in drugimi omejitvami prav tako predstavljajo še posebej velik in pomemben dejavnik za stabilnost dohodka kmetij in upajmo, da bodo pozitivno vplivala na ohranjanje naravnih virov in tudi na prebivalstvo podeželskih območij, ki predstavljajo 80 % kmetijskih zemljišč v Sloveniji.

33 % bo dodeljenih za varstvo okolja in trajnostno upravljanje naravnih virov, 10 % pa za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in krepitev gospodarske dejavnosti.

Cilj je doseči večje količine slovenskih ekoloških proizvodov v trgovinah, ki jih bomo spodbujali tudi s podporo mreženju ekoloških pridelovalcev in predelovalcev hrane. To daje velik poudarek proizvodnji in predelavi ekološke hrane, ustreznemu skrbnemu ravnanju s FFS, antibiotikom in zagotavljanju dobrobiti živali.

⁹ <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>

Intervjuji z zainteresiranimi stranmi

Opravili smo intervjuje z uglednimi kmetijskimi organizacijami v Sloveniji, ki aktivno sodelujejo pri spodbujanju regenerativnega kmetijstva. Anketiranci so med drugim:

- I. Predsednik Združenja pridelovalcev sadja Slovenije
- II. Predstavnika Kmetijsko-gozdarske zveze Slovenije, ki je tudi kmetijski svetovalec
- III. Učitelj in koordinator projekta z največje srednješolske kmetijske šole v Sloveniji, ki izvaja nove regenerativne prakse, in
- IV. Naravovarstvenik, biolog in kmet, zaposlen v parku Škocjanske jame.

Na podlagi svojih odgovorov se zdi, da imajo nosilci odločanja podobne poglede na to temo z le nekaj subtilnimi variacijami. Zastavili smo jim 10 vprašanj in izbrali najprimernejša za našo analizo.

1. Ali poznate katerega koli člana vašega združenja ali katerega koli kmeta na splošno, ki izvaja regenerativno kmetijstvo v državi?

Nekateri anketiranci poznajo kmete, ki osebno prakticirajo RA na svojih kmetijah, vendar tudi oblikujejo medije. Prav tako že vedo, da v Sloveniji obstaja društvo za konzervacijsko kmetijstvo in na to temo je bilo organiziranih nekaj dogodkov. Vendar nekateri še ne vedo za to vrsto kmetovanja, vendar so bolj seznanjeni z drugimi alternativnimi načini, npr. biodinamičnim kmetovanjem in permakulturo ter drugimi splošno uporabljenimi izrazi, kot sta ekološko kmetovanje ali ekološko trajnostno kmetijstvo.

2. Kakšno je vaše mnenje o sedANJI izvedljivosti RA?

Glede izvedljivosti OO so se odzvali, da bi bilo mogoče izvajati regenerativno kmetijstvo, vendar niso vse zainteresirane strani optimistične. Kmetijstvo RA je izvedljivo, saj je to oblika kmetijstva, ki je v svojem bistvu zelo blizu tradicionalnim kmetijskim praksam, ki so se v Sloveniji prakticirale pred začetkom industrializiranega kmetijstva. Drugo stališče je bilo, da OO še vedno ni razvita na stopnji, ki bi jo kmetje, kmetijsko-kulturni svetovalci ali celotna država zlahka sprejeli. Razlog za to je, da se zdi, da je RA preveč zapleten, obstaja preveč razlag in preveč variacij ter različne zainteresirane strani, ki si vsak predstavlja ohranjanje tal na svoj način.

3. Ali obstajajo znatne ovire za izvajanje OO in katere?

Ovire za uporabo RA se dojemajo na naslednji način:

- potrebno je pridobiti nova znanja in praktične izkušnje za različne kulture in vrste tal,
- stroški nakupa novih strojev
- nabava organskih gnojil in pridobivanje semen ustreznih kmetijskih rastlin
- analiza bioloških lastnosti tal – ali je dostopna v praksi?
- rezultati se bodo verjetno pojavili dolgoročno, količina/kakovost
- ovira je situacija, ki jo je treba odpraviti korak za korakom.
- navada uporabe strojev, ki so pretežki,
- navada uporabe kemično sintetičnih mineralnih gnojil,
- navada uporabe kemično sintetičnih sredstev za varstvo rastlin, seveda tudi kemično sintetično obdelana semena in hibridi.

Omenjene navade so globoko zakoreninjene v slovenskem kmetijstvu. Potrebno bo veliko usposabljanja in predvsem praktičnih testov o regenerativnem kmetijstvu.

4. Ali obstajajo pomembne koristi izvajanja OO za kmete, okolje in družbo?

Vsi anketiranci so povedali, da obstajajo koristi za kmete, pa tudi za družbo in okolje.

Prednosti za kmete so:

- prilagajanje podnebnim spremembam,
- varstvo narave,
- večja neodvisnost od velikih sistemov,
- manjša poraba goriva na hektar,
- enostavnejši stroji,
- koristi prihodnjim generacijam na kmetiji, ker naj bi metoda ohranjala tla,
- ohranjanje tal,
- blažitev podnebnih sprememb,
- kakovost pridelka.

Koristi za družbo vključujejo:

- boljša, bolj zdrava, hranljiva hrana, ki ne uničuje okolja in narave,
- zmanjšanje toplogrednih plinov v atmosferi, saj jih metoda reje RA določa v tleh tako v rastlinski kot v živinoreji,
- ohranjena kulturna krajina,
- različni lokalni proizvodi omogočajo razvoj turističnih dejavnosti,
- varnejšo pridelavo in oskrbo za prihodnost,
- ohranjanje tal in narave,
- bolj trajnostno samooskrbo,
- novo znanje in izkušnje

Prednosti za okolje:

- trajno vegetacijo,
- več kisika,
- manj megle,
- manj erozije,
- blažitev podnebnih sprememb,
- povečana biotska raznovrstnost,
- zmanjšanje toplogrednih plinov v ozračju

5. Pod kakšnimi pogoji bi se kmetje po vašem mnenju ukvarjali s kmetovanjem na način regenerativnega kmetijstva?

Po mnenju anketirancev je potrebna večja ozaveščenost kmetov, da bi se sploh zavedali, kaj je RA. Predvsem je treba poudariti, da so njihove babice že gojile na ta način, zato gre za vrnitev k koreninam na sodoben način. Potrebno je izobraževanje in spodbujanje kmetov, pa tudi predstavitev dobrih praks. Povezovanje kmetij z RA v mreže in skupna promocija njihovih izjemno visokokakovostnih proizvodov, ki pozitivno vplivajo na naravo in podnebje. Prav tako je treba potrošnika seznaniti s tem, kaj pridobijo kot posameznik in kot podjetje s podpiranjem ali nakupom proizvodov in pridelkov, ki so jih proizvedli RA.

Če povzamemo, pogoji, ki bi kmete spodbudili, da poskusijo ali sprejmejo kmetovanje v Sloveniji, so:

- spodbude za nakup strojev, gnojil in semen
- prepoznavna blagovna znamka
- povezovanje pridelovalcev v izobraževanju in skupna uspešnost v prodaji
- prehod mora potekati postopoma z manjših na večje površine,
- potrebna je izobrazba,
- kmetje morajo razumeti procese v tleh, ki potekajo v sistemu OO, nato pa bodo to storili na lastno pobudo.

6. Ali je vaša organizacija pripravljena podpreti širšo uporabo RA s strani kmetov? Če da, na kakšen način?

Anketiranci so na vprašanje, ali so pripravljene podpreti prizadevanja kmetov za uvedbo regenerativnih kmetijskih praks, navedli, da bodo zagotovili podporo v obliki strokovno zanesljivih informacij iz verodostojnih virov ter izobraževanja in usposabljanja. Na primer, predstavniki ene organizacije so pripravljene sodelovati v projektih, ki se bodo ukvarjali s spodbujanjem RA, ozaveščanjem kmetov, potrošnikov, institucij... ter povezovanjem kmetov in skupno promocijo. Prav tako so pripravljene sodelovati v vseh aktivnostih, povezanih s promocijo RA na svojem področju v okviru naših rednih aktivnosti.

7. Ali imate pravilnik o RA in sorodnih načinih kmetovanja?

Vsi anketiranci so odgovorili, da nimajo pravilnika o RA in sorodnih metodah kmetovanja.

8. Ali menite, da je OO vprašanje, o katerem bi se morala država odločiti o njegovi promociji in napredovanju? (da ali ne)

Kar zadeva **finančno podporo vlade za regenerativno kmetijstvo**, so anketiranci menili, da bi se bilo treba o tem vprašanju obrniti na vlado. Poleg tega je EU že pripravila in sprejela strateški načrt SKP za obdobje 2023–2027 z elementi, ki spodbujajo in podpirajo okoljsko trajnost. Čeprav je te elemente še vedno mogoče okrepiti za obdobje po letu 2027, je bil okvir že vzpostavljen za naslednjih nekaj let.

9. Ali bi bila vaša organizacija v sodelovanju s strokovnjaki pripravljena zagotoviti usposabljanje kmetov o RA?

V zvezi z usposabljanjem, povezanim z RA, nekatere organizacije menijo, da so sposobne zagotoviti usposabljanje za kmete sami, medtem ko druge morda nimajo zmogljivosti in predlagajo, da bi bili primerni vodje usposabljanja, učitelji in profesorji iz srednješolskih in terciarnih kmetijskih izobraževalnih ustanov.

10. Kako na splošno ocenjujete možnosti širjenja RA v naši državi?

Odzivna država, možnosti za širjenje RA v naši državi so izjemne, saj imamo tudi znanje in spretnosti kmetovanja RA med starejšimi generacijami. Imamo že veliko primerov dobrih kmetijskih praks RA na mladih start-up kmetijah, ki delajo čudovite stvari. Vse to nas naredi precej optimistične glede širjenja RA v naši državi.

Možnosti za širjenje OO bi se močno povečale, če bi ministrstvo za kmetijstvo podprlo svetovanje in finančne spodbude kmetom. V Sloveniji se za kmetijsko svetovanje financira javna kmetijska svetovalna služba, prenos znanja v OO pa bo verjetno njihova naloga v prihodnosti. Treba je začeti postopoma in hkrati skrbeti za izobraževanje.

Sklepi v zvezi z uporabo in obeti za oceno tveganja

Prihodnost je svetla za regenerativno kmetovanje v Sloveniji.

Glavni problem regenerativnega kmetijstva in dejansko celotnega kmetijstva v Sloveniji je nepravilno ravnanje z divjimi živalmi, ki povzroča ogromno škodo in posledično kmetje prenehajo kmetovati. Zaščita pridelka je bodisi nemogoča ali predraga. Zdi se, da bodo kmetje, ki bodo v prihodnosti vztrajali pri kmetovanju, uporabljali regenerativne in ohranitvene kmetijske prakse. V tovrstno kmetovanje bodo prisiljeni zaradi višjih stroškov konvencionalnega kmetovanja in zahtev po varstvu okolja (območja ohranjanja voda). Spodbujale jih bodo tudi subvencije.

Poglavje 2. Spletna anketa za kmete

Uvod

Predloga za anketo za kmete je bila prevedena v slovenski jezik in v obliki obrazcev Google je bila posredovana članom SACA, ki so pomagali pri razširjanju ankete. Tudi SGLŠ je sodeloval pri razširjanju ankete med svojimi kontaktnimi seznamami. Zbranih je bilo 51 odgovorov.

- Število anketirancev: 51
- Trajanje raziskave: 2 meseca, 25.8.2022–25. 10. 2022

Poročilo o rezultatih

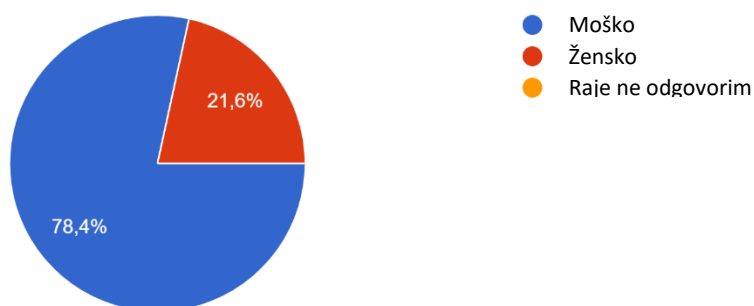
Splošne informacije

Vprašanje št. 1

„Spol“

Stopnja odziva: 51/51

- 40 moških (78,4 %)
- 11 Ženska (21,6 %)
- 0 Predlagajte, da ne odgovorite (0 %)

Slika8: Delež anketirancev po spolu

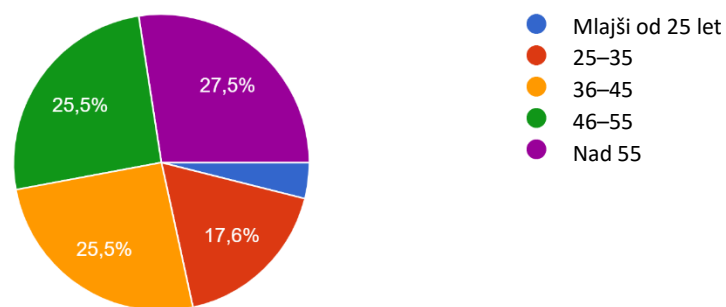
Večina anketirancev je moških, kar je bilo pričakovano glede na spolno strukturo kmetov v Sloveniji, ki so tudi večinoma moški. Vendar tudi anketiranke niso sodelovale v raziskavi v majhnem številu, saj je bilo 21,6 % žensk.

Vprašanje št. 2

„Izpolnite svojo starost“

Stopnja odziva: 51/51

- 2 osebi, mlajši od 25 let (3,9 %)
- 9 oseb, starih 25–35 let (17,6 %)
- 13 oseb, starih 36–45 let (25,5 %)
- 13 oseb, starih 46–55 let (25,5 %)
- 14 oseb, starejših od 55 let (27,5 %)

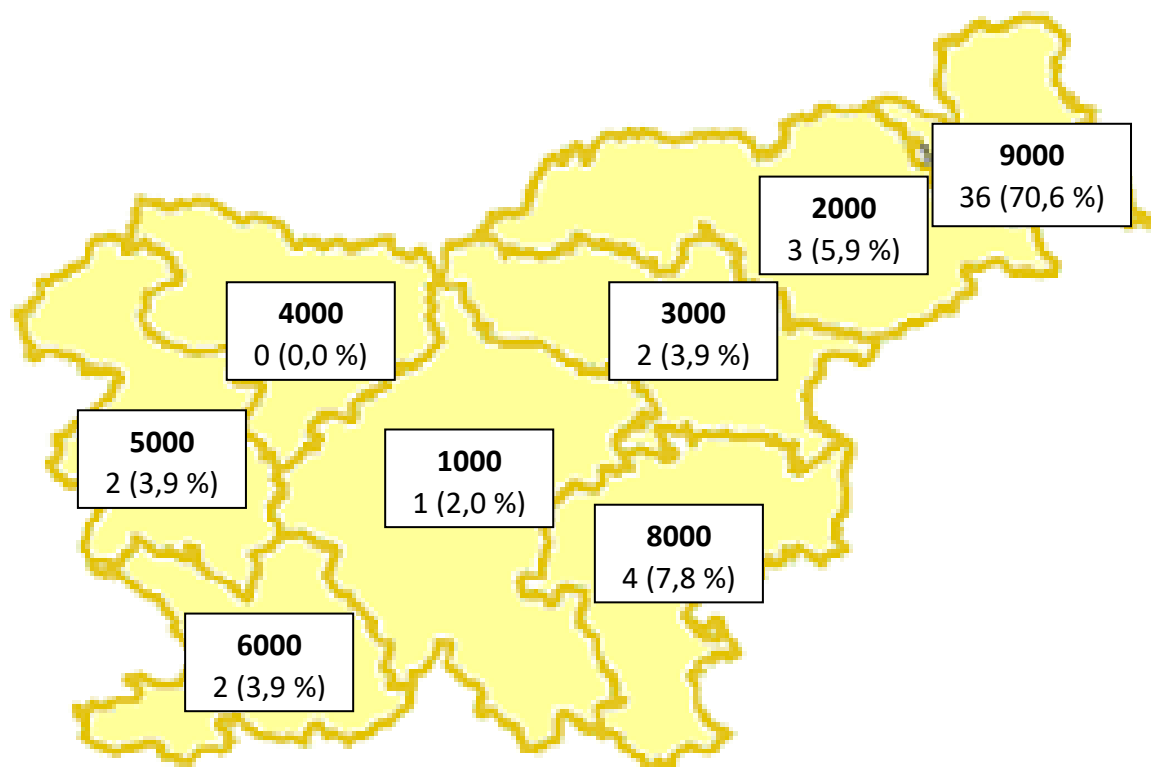
Slika9: Delež anketirancev po starosti

Starostna struktura anketirancev je bila prav tako pričakovana, saj je povprečni kmet (ki vodi kmetijo) v Sloveniji 57 let: 27,5 % odgovorov je prišlo od oseb, starejših od 55 let. Seveda pa je v raziskavi sodeloval tudi mlajši, razlog je najverjetneje deljenje ankete po elektronski pošti in izvajanje spletne ankete, ki ni dosegla povprečne populacije, temveč mlajše.

Vprašanje št. 3

„Navedite lokacijo kmetije (vrsta na poštno številko)“

Stopnja odziva: 51/51

Slika10: Pošiljanje odgovorov po številki poštne številke (v krepkem tisku: poštna številka glavnega mesta v regiji, brez odgovorov in % odgovorov po pošti).

Odgovore smo zbrali iz skoraj vseh regij Slovenije. Z izjemno velikim številom odgovorov od povprečja izstopa severovzhodna Slovenija, Pomurje (številka poštne številke se začne z 9). Razlog bi lahko bili, da so bili člani SZOK iz te regije večinoma dejavni pri izmenjavi ankete med kmeti. Hkrati je ta regija skupaj z regijo 2, ki je tudi najbolj „kmetijska“ regija v Sloveniji, kjer se obdeluje večina Slovencev.

Razpredelnica7: Tabela odgovorov na vprašanje glede lokacije kmetije

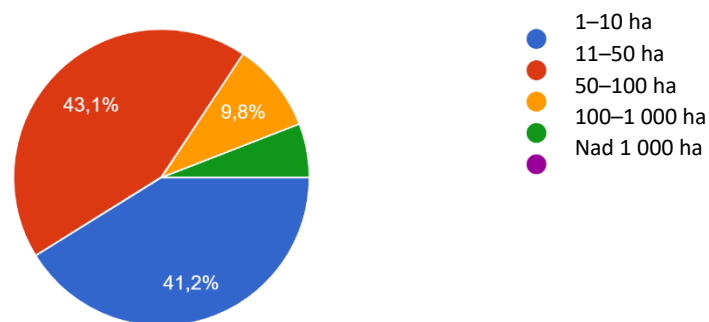
Distribucija števil poštne številke v Sloveniji								
Regija	Osrednja Slovenija	Podravje in Koroška	Posavje	Gorenjska	Goriška	Primorska	Dolenjska	Pomurje
Poštna številka – glavno mesto	1000 – Ljubljana	2000 – Maribor	3000 – Celje	4000 – Kranj	5000 – Nova Gorica	6000 – Koper	8000 – Novo mesto	9000 – Murska Sobota
Število anketirance v %	1	3	2	0	2	2	4	36
odgovorov (n all = 51)	2,0 %	5,9 %	3,9 %	0,0 %	3,9 %	3,9 %	7,8 %	70,6 %
Seznam odgovorov	1354	2277 2231 2250	3310 3330		5270 5261	6250 6250	8000 8250 8310 8250	9244 9241 9240 9261 9253 9265 9206 9250 9226 9244 9231 9241 9224 9204 9243 9231 9231 9226 9231 9231 9243 9232 9205 9206 9224 9242 9233 9253 9202 9000 9000 9231 9251 9242 9246 9265 9244

Vprašanje št. 4

„Navedite velikost kmetije (v hektarjih)“

Stopnja odziva: 51/51

- 21 odgovorov 1–10 ha (41,2 %)
- 22 odgovorov 11–50 ha (43,1 %)
- 5 odgovorov 50–100 ha (9,8 %)
- 3 odgovori 100–1 000 ha (5,9 %)
- 0 odgovorov nad 1 000 ha

Slika11: Delež odgovorov glede na velikost kmetije

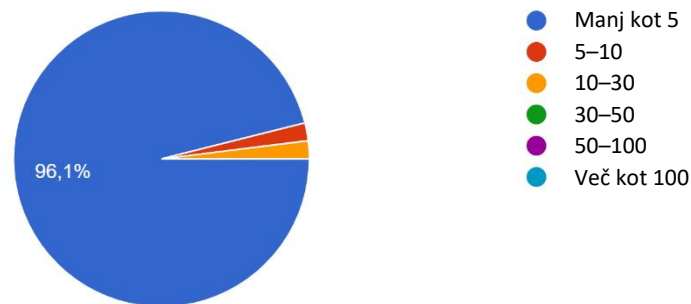
Večina kmetov, ki so se odzvali na raziskavo, ima kmetije do 50 ha. Po podatkih SURS (<https://www.stat.si/>) je v letu 2020 povprečna velikost kmetij v Sloveniji znašala 7,0 ha, 38,4 % kmetij pa je gojilo manj kot 3 ha in 54,8 % kmetij med 3 in 20 ha; in le 5,6 % jih je več kot 20 ha. Ta statistika je očitna tudi na sliki 4.

Vprašanje št. 5

„Navedite število ljudi, ki delajo na kmetiji (stalno osebje).“

Stopnja odziva: 51/51

- 49 odgovorov manj kot 5 (96,1 %)
- 1 odgovor 5–10 (1,9 %)
- 1 odgovor 10–30 (1,9 %)
- brez odgovora 30–50 (0,0 %)
- brez odgovora 50–100 (0,0 %)
- brez odgovora Več kot 100 (0,0 %)

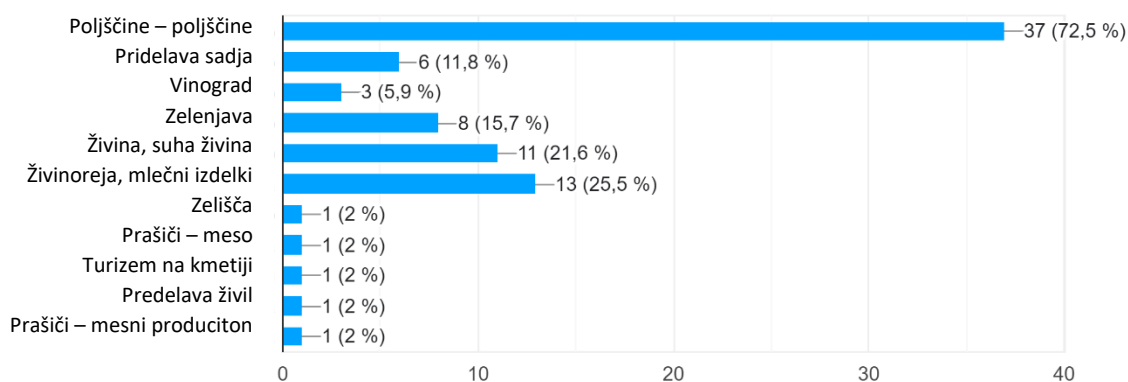
Slika12: Delež odgovorov v zvezi s stalnim osebjem, ki dela na kmetiji

Ker so kmetije v Sloveniji večinoma majhne, tudi na kmetiji ni veliko, če sploh kaj. Imamo veliko kmetov, ki imajo do 20 ha zemlje in še vedno niso poklicni kmetje, ampak so zaposleni drugje in delajo na kmetiji po zaposlitvi.

Vprašanje št. 6

„Glavni proizvod kmetije (v zadnjih petih letih)“

- Poljščine – pridelki – 37 odgovorov (72,5 %)
- Pridelava sadja – 6 odgovorov (11,8 %)
- Vinograd – 3 odgovori (5,9 %)
- Zelenjava – 8 odgovorov (15,7 %)
- Živinoreja, suhi stalež – 11 odgovorov (21,6 %)
- Živinoreja, mleko – 13 odgovorov (25,5 %)
- Drugi:
 - Zelišča – 1 odgovor (2 %)
 - Prašiči – predelava mesa – 1 odgovor (2 %)
 - Turizem na kmetiji – 1 odgovor (2 %)
 - Predelava hrane – 1 odgovor (2 %)
 - Prašiči – proizvodnja mesa – 1 odgovor (2 %)

Slika13: Glavni proizvodi na kmetijah

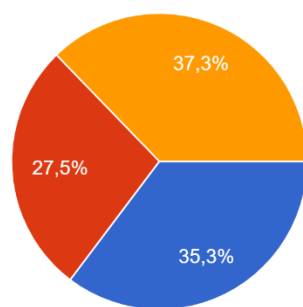
Tudi zgornja slika odraža povprečno slovensko kmetijo (še posebej, če imamo v mislih odgovore večinoma iz severovzhodne regije, ki ima veliko orne zemlje). Kmetje tam gojijo samo pridelke in jih prodajajo na trgu ali gojijo živali (večinoma živino) in jih hranijo s pridelanimi pridelki. Pridelava sadja, vinogradi in zelenjava v tej regiji niso tako reprezentativne vrste pridelave.

Vprašanje št. 7

Jaz bi se imel za kmeta, ki v glavnem sledi..."

Stopnja odziva: 51/51

- Konvencionalne kmetijske prakse in metode – 19 odgovorov (35,3 %)
- Alternativne kmetijske prakse in metode (ekološke, regenerativne, konzervativne itd.) – 14 odgovorov (27,5 %)
- Oba načina 19 odgovorov (37,3 %)

- Konvencionalne kmetijske prakse in metode
- Alternativne kmetijske prakse in metode (ekološke, regenerativne, konzervativne itd.)
- Oba načina

Slika14: Delež kmetov, ki uporabljajo različne kmetijske prakse

Odgovori na ta vprašanja so bili enakomerno porazdeljeni. Povprečni kmet še vedno sledi konvencionalnim načinom kmetovanja, vendar je trend, da sledimo še posebej konzervativnemu gojenju tal, v Sloveniji vse bolj priljubljen.

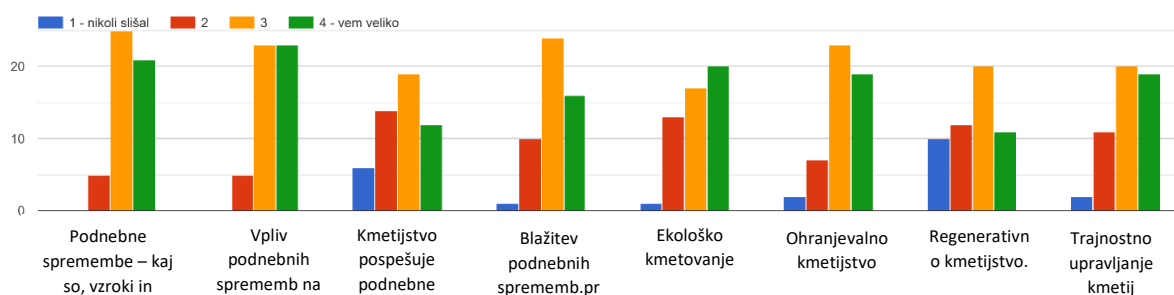
Del I: Osnovno raziskovanje in znanje o projektnih temah

Vprašanje št. 8

„Kako dobro poznate naslednje izraze in prakse? Ste seznanjeni z definicijami in pomenom? Prosimo, označite svoje razumevanje na lestvici 1–4, kjer 1 pomeni „nikoli nisem slišal za to“ in 4 pomeni „vem veliko“.

Razpredelnica8: Število odgovorov o razumevanju izrazov in praks na podvprašanje

	1	2	3	4
Podnebne spremembe – kaj so, vzroki in učinki		5	25	21
Vpliv podnebnih sprememb na proizvodnjo hrane.		5	23	23
Kmetijstvo pospešuje podnebne spremembe.	5	14	19	12
Blažitev podnebnih sprememb	1	10	24	16
Ekološko kmetovanje.	1	13	17	20
Ohranjevalno kmetijstvo	2	7	23	19
Regenerativno kmetijstvo.	10	12	20	11
Trajnostno upravljanje kmetij	2	11	20	19

Slika 15: Delež anketirancev v razumevanju izrazov in praks

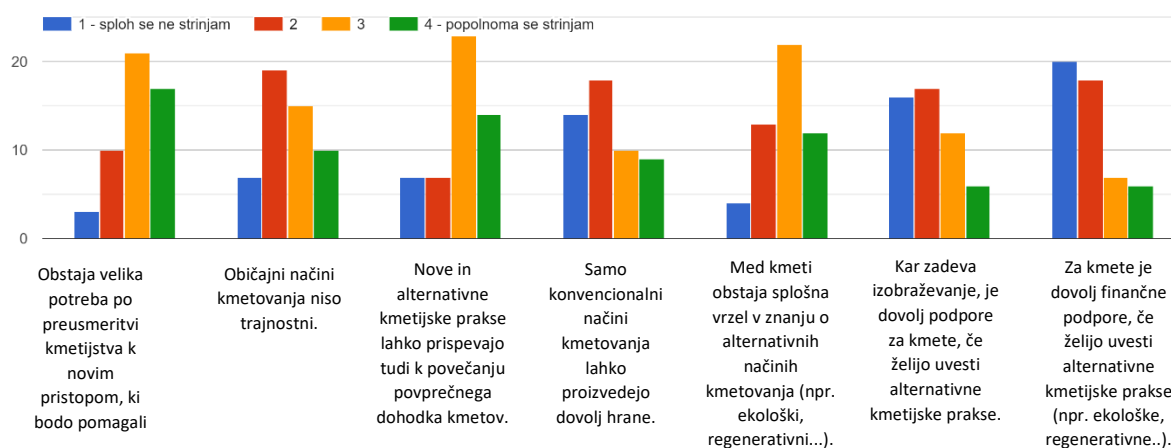
Zdi se, da se kmetje dobro zavedajo podnebnih sprememb, vendar še vedno niso prepričani, da je kmetijstvo odgovorno za njihovo pospešitev. Večina kmetov je že slišala in poznala ekološko kmetovanje, ohranitveno kmetijstvo in trajnostno upravljanje kmetij, medtem ko se zdi, da izraz regenerativno kmetijstvo zanje ni tako običajen.

Vprašanje št. 9

„Prosimo, označite, v kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami? (Na lestvici 1–4, kjer 1 pomeni ‚močno nestrinjanje‘ in 4 pomeni ‚popolnoma se strinjam‘).“

Razpredelnica9: Število odgovorov o dogovoru s kmeti glede na izjavo

	1	2	3	4
Obstaja velika potreba po preusmeritvi kmetijstva k novim pristopom, ki bodo pomagali blažiti podnebne spremembe.	3	10	21	17
Običajni načini kmetovanja niso trajnostni.	7	19	15	10
Nove in alternativne kmetijske prakse lahko prispevajo tudi k povečanju povprečnega dohodka kmetov.	7	7	23	14
Samo konvencionalni načini kmetovanja lahko proizvedejo dovolj hrane.	14	18	10	9
Med kmeti obstaja splošna vrzel v znanju o alternativnih načinih kmetovanja (npr. ekološki, regenerativni...).	4	13	22	12
Kar zadeva izobraževanje, je dovolj podpore za kmete, če želijo uvesti alternativne kmetijske prakse.	16	17	12	6
Za kmete je dovolj finančne podpore, če želijo uvesti alternativne kmetijske prakse (npr. ekološke, regenerativne..).	20	18	7	6

Slika 16: Delež anketirancev in njihova stopnja soglasja z izjavami

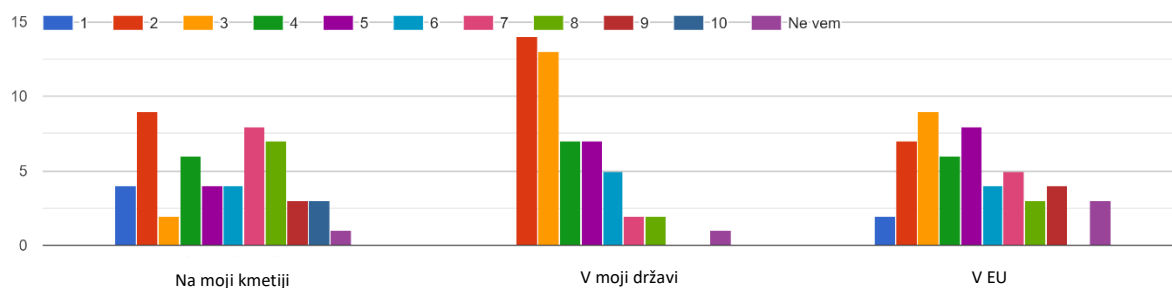
Kmetje se večinoma strinjajo, da je treba kmetijstvo preusmeriti na nove pristope, da konvencionalno kmetijstvo ni trajnostno in da obstaja vrzel v znanju o alternativnih načinih. Vendar niso prepričani o alternativnih praksah, ki lahko povečajo dohodek kmetov ali proizvedejo dovolj hrane. Poleg tega se večina od njih ne strinja, da ni dovolj podpore za kmete v zvezi z izobraževanjem ali finančno podporo, če želijo uvesti alternativne kmetijske prakse.

Vprašanje št. 10

„Kako bi ocenili splošno uporabo alternativnih načinov kmetovanja, zlasti konzervativnega in regenerativnega kmetijstva? (Na lestvici od 1 do 10, pri čemer 1 pomeni ‚nerazširjeno‘, 10 pa ‚zelo dobro razpršeno‘).“

Razpredelnica10: Število odgovorov na splošno uporabo alternativnih kmetijskih praks

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ne vem	Ocena Avargae
Na moji kmetiji	4	9	2	6	4	4	8	7	3	3	1	5,2
V moji državi	0	14	13	7	7	5	2	2	0	0	1	3,8
V EU	2	7	9	6	8	4	5	3	4	0	3	4,7

Slika17: Število kmetov, ki ocenjujejo uporabo alternativnih praks

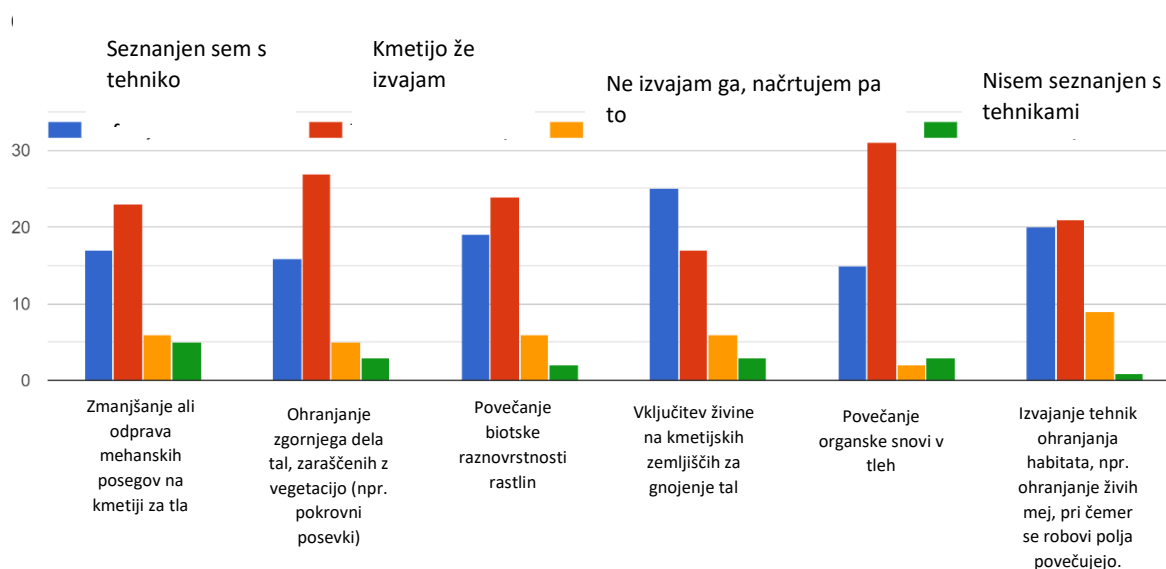
Kmetje, ki so odgovorili na anketo, so ocenili uporabo alternativnih kmetijskih praks na svojih kmetijah s povprečno vrednostjo 5.2, v svoji državi s 3,8 in v EU s 4,7. To kaže, da anketiranci menijo, da se na njihovih kmetijah uporabljajo alternativne kmetijske prakse, saj je tudi v EU večja kot v njihovi državi.

Vprašanje št. 11

„Prosimo, označite, če poznate naslednje tehnike in če ste jih že izvajali na svoji kmetiji.“

Razpredelnica11: Število kmetov, ki uporabljajo ali izvajajo tehniko na svoji kmetiji

	Seznanjen sem s tehniko	Ga že izvajam	Ne izvajam ga, načrtujem pa to	Nisem seznanjen s tehnikami
Zmanjšanje ali odprava mehanskih posegov v tla (tillage)	17	23	6	5
Ohranjanje zgornjega dela tal, zaraščenih z vegetacijo (npr. pokrovni posevki)	16	27	5	3
Povečanje biotske raznovrstnosti rastlin	19	24	6	2
Vključitev živine na kmetijskih zemljiščih za gnojenje tal	25	17	6	3
Povečanje organske snovi v tleh	15	31	2	3
Izvajanje tehnik ohranjanja habitata, npr. ohranjanje živih mej, pri čemer se robovi polja povečujejo.	20	21	9	1

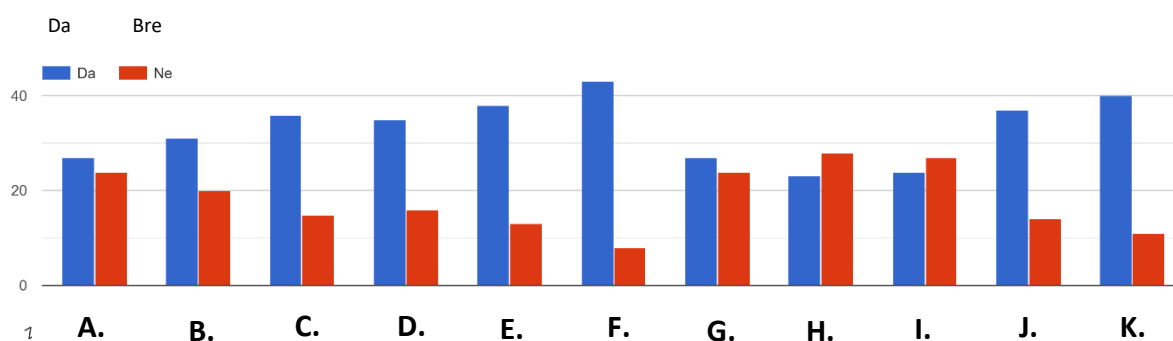
Slika18: Število kmetov, ki uporabljajo ali izvajajo tehniko na svoji kmetiji

Kmetje, ki so se odzvali na raziskavo, so dobro seznanjeni z različnimi tehnikami in jih že izvajajo na svojih kmetijah. Če še ne, nekateri od njih načrtujejo uporabo tehnike v prihodnosti. Le redki od njih še niso seznanjeni s tehnikami.

Vprašanje št. 12

„Ali se zavedate naslednjih koristi regenerativnega kmetijstva?“

- A. Zmanjšanje delovne sile v kmetijstvu (DA: 27; ŠT.: 24)
- B. Potreba po bistveno manjši količini vode (DA: 31; ŠT.: 20)
- C. Višja kakovost pridelka (DA: 36; ŠT.: 15)
- D. Večja stabilnost pridelka (DA: 35; ŠT.: 16)
- E. Večje zadrževanje CO₂ v tleh (DA: 38; ŠT.: 13)
- F. Obogatena tla (DA: 43; ŠT.: 8)
- G. Manj mehanizacije kmetij (DA: 27; ŠT.: 24)
- H. Povečani prihodki kmetij (DA: 23; ŠT.: 28)
- I. Manj težav z boleznimi rastlin (DA: 24; ŠT.: 27)
- J. Koristnejši za žuželke (opraševalce) (DA: 37; ŠT.: 14)
- K. Raznolika podoba kulturne krajine (DA: 40; ŠT.: 11)

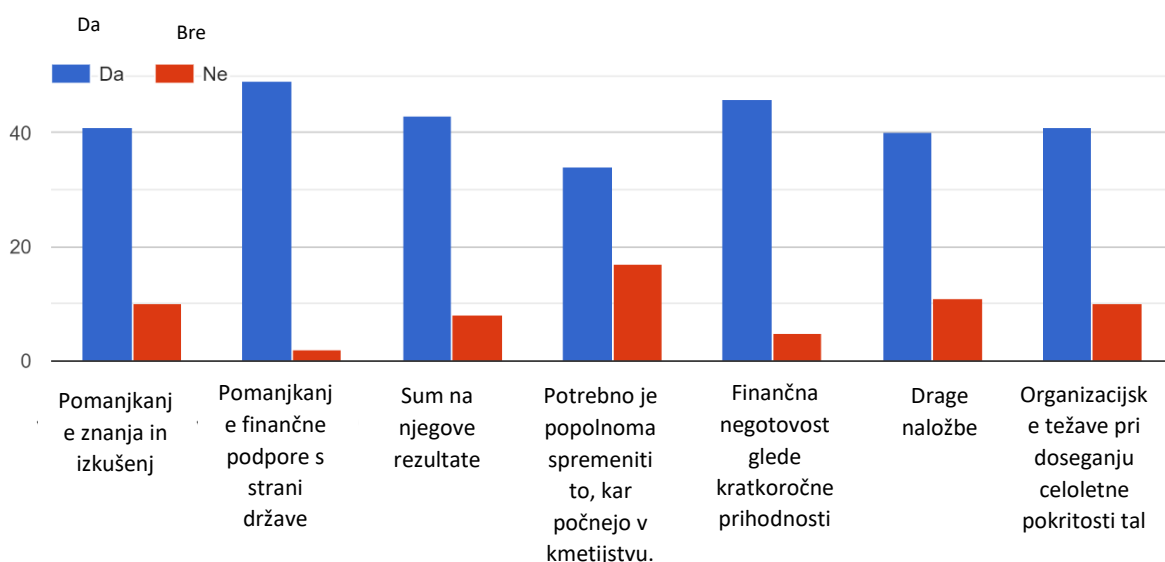
Slika19: Ozaveščenost kmetov o koristih regenerativnega kmetijstva

Prednosti regenerativnega kmetijstva, ki ga kmetje najbolj poznajo, so višja kakovost pridelka, večja stabilnost pridelka, večje zadrževanje CO₂ v tleh, obogatena tla, koristnejše žuželke in raznolik videz kulturne krajine. Med njimi najbolj izstopajo koristi za tla. Manj ozaveščenosti o koristih je imelo trditve o manjši mehanizaciji kmetij, povečanih prihodkih kmetij in manj težavah z boleznimi rastlin.

Vprašanje št. 13

„Katere so po vašem mnenju glavne ovire za vzpostavitev regenerativnega kmetijstva?“

- Pomanjkanje znanja in izkušenj
- Pomanjkanje finančne podpore s strani države
- Sum na njegove rezultate
- Potrebno je popolnoma spremeniti to, kar počnejo v kmetijstvu.
- Finančna negotovost glede kratkoročne prihodnosti
- Drage naložbe
- Organizacijske težave pri doseganju celoletne pokritosti tal

Slika20: Glavne ovire za začetek regenerativnega kmetijstva, kot so jih upoštevali kmetje

Zdi se, da so vse navedene ovire zelo pomembne za kmete, pri čemer sta najbolj ocenjeni pomanjkanje finančne podpore države in finančna negotovost v zvezi s kratkoročno prihodnostjo. Zdi se, da spreminjanje načina kmetovanja ali navad ni tako velika ovira kot druge.

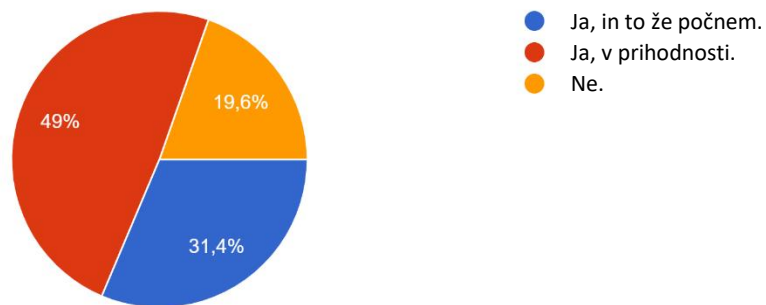
Del II: Odnos do RA & izobraževalne potrebe

Vprašanje št. 14

„Ali bi se radi lotili regenerativne kmetijske prakse?“

Stopnja odziva: 51/51

- Ja, in to že počnem. (16, 31,4 %)
- Ja, v prihodnosti. (25, 49 %)
- Št. (10,9 %)

Slika21: Verjetnost, da bodo kmetje začeli uporabljati regenerativne kmetijske prakse

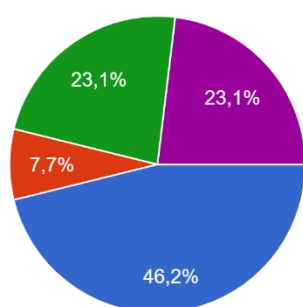
Večina kmetov (49 %) namerava v prihodnosti uvesti regenerativne kmetijske prakse.

Vprašanje št. 15

Če ste odgovorili „Ne“, kaj je razlog za to?

Stopnja odziva: 13/51

- Ekonomske ovire (iz tega nisem mogel zaslužiti dovolj) (6,2 %)
- Okoljske ovire (po mojem mnenju te tehnike niso okolju prijazne) (1,7 %)
- Socialne ovire (ne želim, da me družba obravnava kot alternativnega kmeta) (0,0 %)
- Vrzeli v znanju (ne vem, kako začeti z regenerativnimi kmetijskimi praksami) (3, 23,1 %)
- Pomanjkanje zanimanja (samo nimam časa ali interesa) (3, 23,1 %)

- Ekonomske ovire (iz tega nisem mogel zaslužiti dovolj denarja)
- Okoljske ovire (po mojem mnenju te tehnike niso okolju prijazne)
- Socialne ovire (ne želim, da me družba obravnava kot alternativnega kmeta)
- Vrzeli v znanju (ne vem, kako začeti z regenerativnimi kmetijskimi praksami)
- Pomanjkanje zanimanja (samo nimam časa ali interesa)

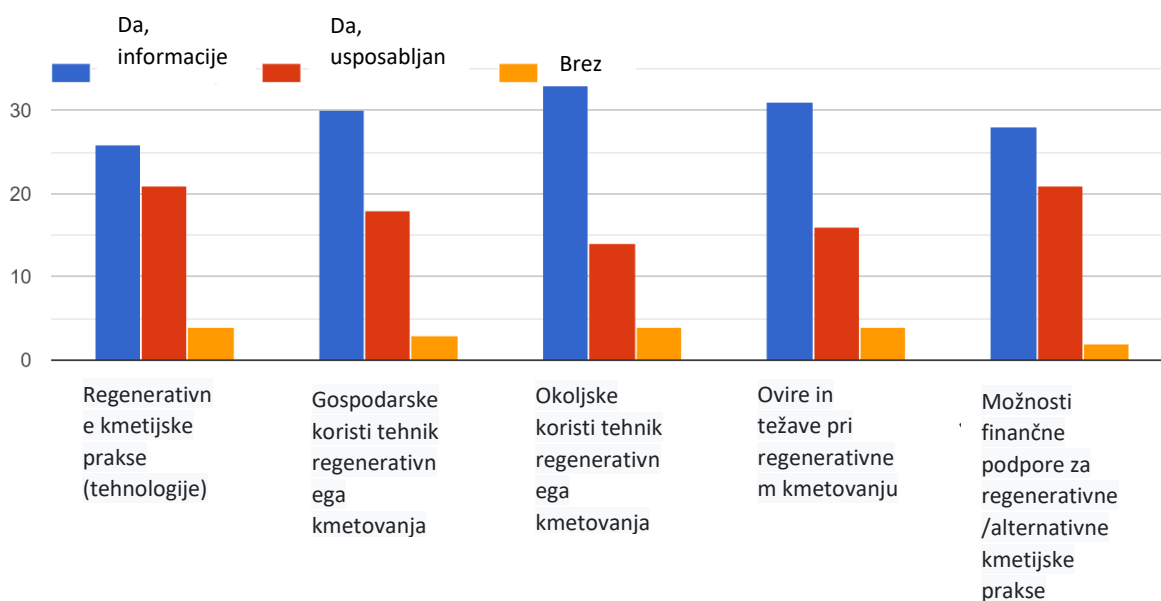
Slika22: Ovire, ki jih opredelijo kmetje, ki niso pripravljeni sprejeti regenerativnih kmetijskih praks

Med tistimi, ki v prihodnosti ne nameravajo uporabiti alternativnih načinov kmetovanja, so glavni razlogi gospodarske ovire (46,2 %), čemur sledijo vrzeli v znanju in pomanjkanje zanimanja (oboje 23,1 %).

Vprašanje št. 16

„Ali želite prejemati dodatne informacije in usposabljanje o naslednjih temah?“

	Da, informacije	Da, usposabljanje	Brez
Regenerativne kmetijske prakse (tehnologije)	26	21	4
Gospodarske koristi tehnik regenerativnega kmetovanja	30	18	3
Okoljske koristi tehnik regenerativnega kmetovanja	33	14	4
Ovire in težave pri regenerativnem kmetovanju	31	16	4
Možnosti finančne podpore za regenerativne/alternativne kmetijske prakse	28	21	2

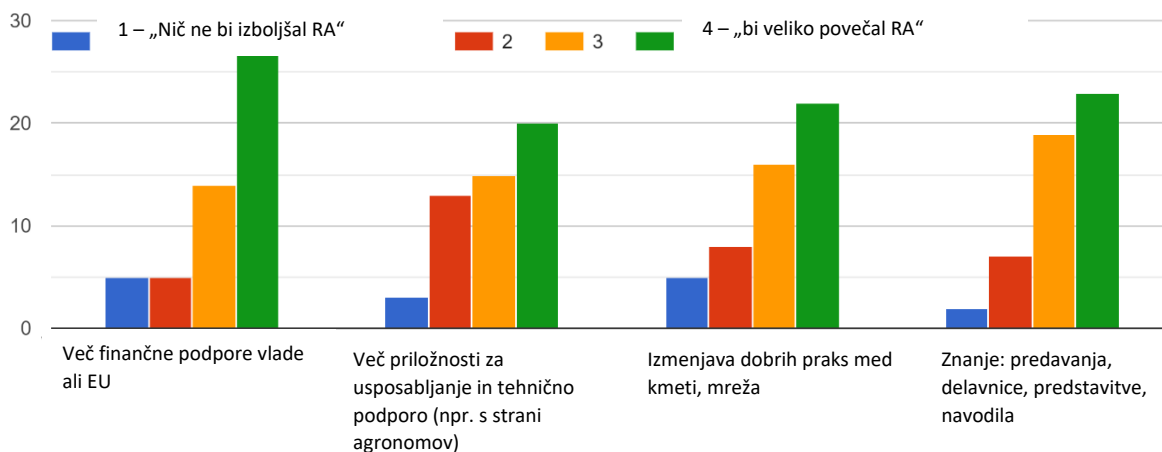
Slika23: Kmetje opozarjajo na nadaljnje informacije in usposabljanje

Kmetje so zainteresirani za obveščanje (in tudi usposabljanje, vendar z manjšim odstotkom kot le informacije) o vseh temah regenerativnega kmetijstva: prakse, gospodarske in okoljske koristi, ovire in možnosti finančne podpore.

Vprašanje št. 17

„Kateri od naslednjih dejavnikov bi lahko povečali uporabo regenerativnih kmetijskih praks na vaši kmetiji? Prosimo, ocenite vsakega od naslednjih dejavnikov na lestvici 1–4, pri čemer 1 pomeni „ne bi povečal RA sploh“ in 4 pomeni „bi veliko okrepil RA““

	1	2	3	4
Več finančne podpore vlade ali EU	5	5	14	27
Več priložnosti za usposabljanje in tehnično podporo (npr. s strani agronomov)	3	13	15	20
Izmenjava dobrih praks med kmeti, mreža	5	8	16	22
Znanje: predavanja, delavnice, predstavitve, navodila	2	7	19	23

Slika24: Mnenje kmetov o dejavnikih, ki bi lahko povečali uporabo regenerativnih kmetijskih praks na njihovih kmetijah

Večina kmetov je opredelila več finančne podpore vlade ali EU, ki bi lahko povečala uporabo regenerativnih kmetijskih praks na kmetijah. Pomembni so tudi drugi dejavniki.

Vprašanje št. 18

„Prosim, da delite vse druge ključne vidike pri OO kot praktikantu, za katerega menite, da je vprašalnik ostal.“

Stopnja odziva: 4/51

„Po mojem mnenju vprašalnik ni veliko zgrešil. To je težko odgovoriti, ker je pravi odgovor ponavadi nekje med tistimi, ki so ponujeni... Seveda pa je glavni problem pri prehodu na nove oblike kmetovanja draga mehanizacija in trenutno nezadostno znanje o tem, kako ravnati, da bo dovolj raslo, vsaj to je moje mnenje.“

„Če želimo kmetom (EU & SI SKP) omogočiti preživetje na zemljiščih ter trajnostno, prehransko varno in gospodarno proizvodnjo hrane, moramo spremeniti miselnost upravljanja tal in uvesti nove prakse; regenerativno in ohranitveno kmetijstvo.“

„Predstavitve“.

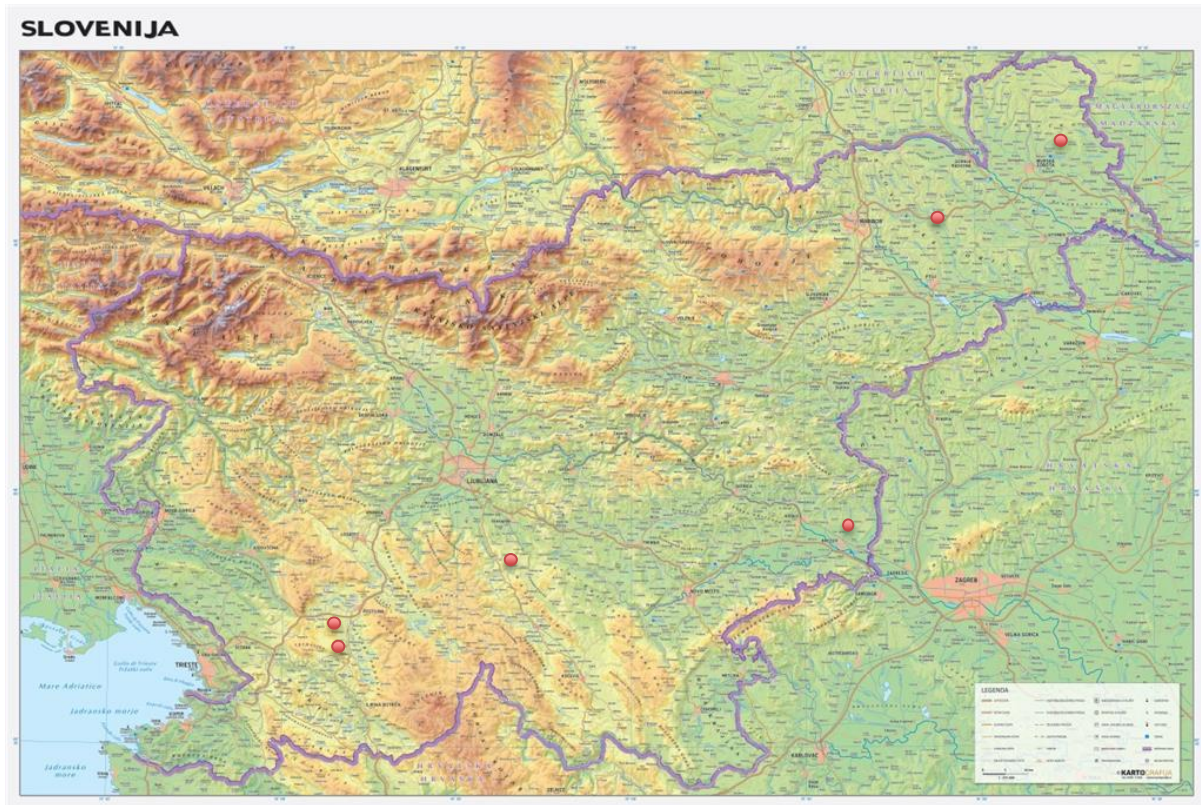
Mnoga leta izkušenj nekoga.

Sklepi

Večina anketirancev v spletni anketi je bila moških s povprečno starostjo okoli 40 let iz pomurske regije, in sicer zaradi kmetije do 50 ha z manj kot 5 zaposlenimi, ki so imeli kmetijsko proizvodnjo in še vedno sledijo običajnim načinom kmetovanja. Kmetje se zavedajo podnebnih sprememb in poznajo alternativne prakse, kot so ekološko kmetovanje, ohranitveno kmetijstvo in trajnostno upravljanje kmetij, medtem ko se zdi, da izraz regenerativno kmetijstvo ni tako običajen. Strinjajo se, da je treba kmetijstvo preusmeriti na nove pristope in da konvencionalno kmetijstvo ni trajnostno, vendar niso prepričani, da lahko alternativne prakse povečajo dohodek kmetov ali proizvedejo dovolj hrane. Kmetje so seznanjeni z različnimi tehnikami regenerativnega kmetijstva in jih bodisi že izvajajo na svojih kmetijah bodisi jih načrtujejo v prihodnje. Prednosti regenerativnega kmetijstva, ki ga kmetje najbolj poznajo, so višja kakovost pridelka, večja stabilnost pridelka, večje zadrževanje CO₂ v tleh, obogatena tla, koristnejše žuželke in raznolik videz kulturne krajine. Dve oviri za uvedbo regenerativnega kmetijstva, ki ju kmetje opredeljujejo kot pomembnejše, sta pomanjkanje finančne podpore države in finančna negotovost v zvezi s kratkoročno prihodnostjo. Večina kmetov, ki se še ne ukvarjajo z regenerativnim kmetijstvom, namerava v prihodnosti uvesti regenerativne kmetijske prakse, vendar so glavni razlog, da tega ne storijo, gospodarske ovire, vrzeli v znanju in pomanjkanje zanimanja. Kmetje so zainteresirani za obveščanje in usposabljanje za regenerativno kmetijstvo. Večina kmetov je opredelila več finančne podpore vlade ali EU, ki bi lahko povečala uporabo regenerativnih kmetijskih praks na kmetijah.

Poglavje 3. Študije primerov

S kmeti smo opravili razgovore o njihovi uporabi regenerativnih kmetijskih praks, da bi ocenili njihovo poznavanje te teme, spoznali njihov odnos in zbrali dobre prakse, ki bi jih lahko v prihodnosti uporabili pri usposabljanju študentov. Slovenski partnerji so skupaj opravili 6 intervjujev. Lokacija kmetij za študijo primerov je predstavljena na naslednjem zemljevidu.

Slika25: Lokacija študij primerov na zemljevidu Slovenije (rdeče pike).

Razgovori so zajemali naslednja vprašanja:

- **Splošne informacije:** Ime kmeta/Holdinga, ime anketiranca, lokacija kmetije, velikost zemljišča (dano v hektarih), število zaposlenih (stalno, sezonsko), glavne dejavnosti kmetije (vrste poljščin, živalske vrste, morebitne druge dejavnosti).
- **Prakse regenerativnega kmetijstva, ki se trenutno uporabljajo:** Ali uporabljajo elemente regenerativnega kmetijstva, če še ne, ali to načrtujejo, če to storijo na celotnem območju; katere elemente RA uporabljajo, katere pridelke gojijo na ta način in kako so uporabljali to prakso.
- **Začetek regenerativnega kmetovanja in motivacija za to:** Kakšna je bila zgodovina RA na gospodarstvu, zaradi česar so se odločili, da ga začnejo; ali so prejeli kakršno koli izobrazbo na to temo, če je tako, kje, če ne, kje so dobili informacije; ali so prejeli kakršno koli finančno podporo za začetek RA, če je tako, od koga.
- **Rezultati regenerativnega kmetijstva:** koristi, ovire, težave, težave, težave, zadovoljstvo, namera za nadaljevanje, namera za spremembo obstoječih praks.

Kmetija Žgajnar

[O kmetiji](#) | [BIO Dobrote – Kmetija Žgajnar](#)

Splošne informacije:

Ime: Ton Žgajnar

Lokacija: Slovenija, Notranjska, pri Postojni

Velikost kmetije: 316 ha

Ta kmetija se ukvarja predvsem z živinorejo – proizvodnjo mleka, govedine in svinjskega mesa. Večina polj je posajenih z žiti, predvsem pšenico. Ker so ekološka kmetija, uporabljajo kolobarjenje z mešanico travne detelje. Kmetija ima lasten obrat za predelavo mleka in prodaja proizvode na lokalnem trgu. Več kot 70 šolskih kuhinj je opremljenih z mlečnimi izdelki, še posebej odličnimi jogurti.

*Slika26: Govedo za proizvodnjo mesa in mleka ter prašiči za meso na Žgajnarjevi kmetiji.
Vir: Fotografije lastnika kmetije in spletna stran <https://biodobrote.si>*

Kmetija že več kot deset let izvaja regenerativne kmetijske prakse. Neposredno sejanje brez oranja, uporaba mešanic travne detelje v kolobarju, sejanje travnikov in ohranjanje neobdelanih delov travnikov, da se ohrani biotska raznovrstnost. Izvajajo tudi ukrep pozne košnje, tako da trave proizvajajo semena. Na poljih izvajajo zeleno gnojenje – zelena tla.

*Slika27: Odmrl del travnika na kmetiji Žgajnar.
Fotografija: Ana Brdnik Benčan*

Na prelomu stoletja je Anton našel zadružno posestvo. Vedel je, da lahko ponudi veliko možnosti in tam je našel svojo pravo ljubezen. Kupil je posestvo, zaposlil delavce iz posesti in začel resno proizvodnjo mleka. Deset let kasneje je hči Tina ustanovila podjetje BIO Dobrote d.o.o. in začela intenzivnejšo proizvodnjo sira.

Anton:

„Odločili smo se za regenerativno kmetijstvo predvsem zaradi povečanja rodovitnosti tal, zmanjšanja izpiranja humusa in zmanjšanja proizvodnih stroškov.

Nisem se udeležil predavanj o regenerativnem kmetijstvu, ker jih nisem opazil. O tej vrsti kmetovanja sem se naučil na strokovnih ekskurzijah po Sloveniji, ko smo si ogledali dobre prakse z našim združenjem. Ker mi je bila praksa regenerativnega kmetijstva zelo koristna, sem jo predstavil svoji kmetiji. Finančna podpora za regenerativno kmetijstvo še ne obstaja.

V desetih letih, odkar sem se začel ukvarjati z regenerativnim kmetijstvom, smo opazili povečanje organskih snovi v tleh. Ker ekološko kmetovanje ne dovoljuje uporabe herbicidov, se nenehno borimo proti plevelu na poljih, ki jih še nismo premagali. Na naši kmetiji bomo nadaljevali z regenerativnim kmetijstvom, ker smo zadovoljni in spodbudni.“

ŽIPO Lenart d.o.o.

[Domov – Žipo Lenart \(zipo.si\)](http://zipo.si)

Splošne informacije:

Ime: Mitja Krajnc, tehnični vodja

Lokacija: Slovenija, Podravska regija, pri Lenartu

Velikost kmetije: 860 ha

Kmetija obdeluje 860 ha zemljišč, od katerih na poljih gojijo koruzo, pšenico, ječmen, oljno ogrščico, sojo in občasno druge pridelke. V ekološki način pridelave je vključenih 26 hektarjev zemljišč. Večina pridelkov se uporablja za krmljenje govejega goveda in prašičev.

Vsako leto redijo okoli 1.400 goveda in približno 3.500 prašičev. Hkrati ima kmetija status priznane rejske organizacije in opravlja test potomcev (spremljanje značilnosti rasti in zakola potomcev slovenskih elitnih bikov).

Poleg primarne kmetijske proizvodnje se ukvarjajo tudi z nakupom in skladiščenjem žita, sušenjem zrnja, proizvodnjo in predelavo različnih agrobiomas. Kmetija proizvaja steljo za živali, krmne mešanice za teleta pred odstavitvijo in po njej.

Redno je zaposlenih 11 oseb in še 10 sezonskih delavcev. Poleg osnovne kmetijske dejavnosti kmetija opravlja tudi druge podporne dejavnosti (nakup žita, sušenje žita, skladiščenje žita, proizvodnja stelje za živali in krmnih mešanic za teleta, predelava in proizvodnja različnih agrobiomas). V poletnih in jesenskih sezonah najemajo dodatno delo za žetev in vse z njim povezane procese.

Slika28: Kmetija ŽIPO Lenart s hlevi za skladiščenje živine in krme.

Slika29: Glavne dejavnosti kmetije ŽIPO Lenart. Navzgor: Skladiščenje in sušenje žit in krme. Navzdol: Živinoreja.
Vir: Fotografije Miha Krajnc in spletna stran [Domov – Žipo Lenart \(zipo.si\)](http://Domov-ŽipoLenart.zipo.si)

Miha Krajnc, direktor Kmetije ŽIPO Lenart:

Z regenerativnim kmetijstvom sodelujemo že osem let, zato smo pridobili že veliko izkušenj in znanja. Zgodovina začetka regenerativnega kmetijstva sega v leto 2015, ko smo pridobili prva orodja za minimalno obdelavo. O uspehu in koristnih učinkih varstvene obdelave smo se seznanili z drugimi velikimi uspešnimi agrokombinacijami v Sloveniji in tujini. Glavna motivacija je bil predvsem prihranek časa, dela in energije, hkrati pa smo se seznanili tudi s povečano vsebnostjo organske snovi na površinah, kjer je bila uporabljena varstvena obdelava, kar nam je dalo dodaten zagon in motivacijo. Kljub temu sodobne prakse vedno ponujajo nove in inovativne rešitve, zato se osredotočamo tudi na nadaljnje izobraževanje in usposabljanje na tem področju.

Na naši kmetiji se vsa orna zemljišča obdelujejo „brez pluga“ ali brez oranja. Uporabljamo posebna orodja (looseners), s katerimi zrahljamo zemljo do globine 20 cm. To prihrani čas, delo in energijo, saj omenjena orodja zagotavljajo obdelavo večje širine polja kot plug.

S praksami regenerativnega kmetijstva gojimo vse pridelke, ki rastejo na naši zemlji. To so koruza za zrnje, koruza za silažo, pšenica, ječmen, oljna ogrščica, soja, pire, občasno tudi lan in sončnice.

Prakso regenerativnega kmetijstva smo se naučili predvsem iz izkušenj in svetovanja večjih kmetijskih podjetij iz tujine in Slovenije. Po nakupu mehanizacije za konzervativno zdravljenje v letu 2015 smo začeli pridobivati največ izkušenj z lastnim delom.

Prednosti so predvsem manjša poraba dela, časa in energije. Hkrati pa s težkimi stroji manj prehajamo na polje in s tem zmanjšujemo negativni vpliv stresa v tleh.

Ker le zrahljamo tla, vplivamo tudi na povečanje organskih snovi v tleh. Z varstveno obdelavo vzdržujemo polja, saj je manj depresij in drugih površin, kjer bi voda lahko stagnerala. Težava pa je v povečanem pritisku plevela in nekaterih škodljivcev. Zato prilagajamo izbiro fitofarmaceutskih izdelkov in še vedno iščemo rešitve za nekatere težave. Zaenkrat ne nameravamo spreminjati metod regenerativnega kmetijstva. Trenutno smo zadovoljni s trenutnim stanjem.

Slika30: Stroji, ki se uporabljajo za gojenje tal brez oranja na kmetiji ŽIPO Lenart.

Ekološka kmetija ŽNIDERŠIČ

[Ekološka kmetija Žnideršič](#) | [Brezice](#) | [Facebook](#)

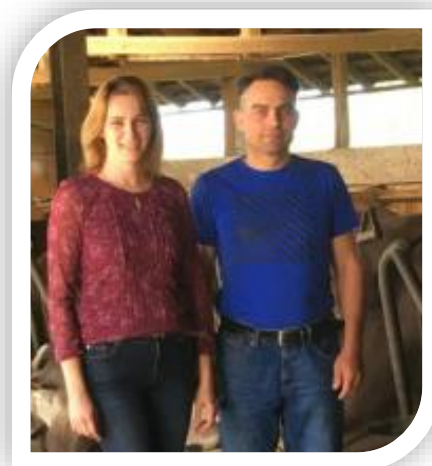
Splošne informacije:

Ime: Toni Žnideršič

Lokacija: Slovenija, Posavje, pri Brežicah

Velikost kmetije: 80 ha

Št. zaposlenih: 2 redno in 1 sezonsko

Glavna veja kmetije je proizvodnja mleka in mesa ter proizvodnja žit. Kmetija se ukvarja tudi z gozdarstvom in vinogradništvom. Na kmetiji se vsi pridelki gojijo z regenerativnimi metodami kmetijstva, ki se razvijajo tako, da bodo v prihodnjih letih še manj posegale v tla. Nekatera območja na kmetiji se na ta način obdelujejo že 20 let. Z leti so bili opaženi zelo pozitivni učinki na tla, vendar se tla počasi obnavljajo in ko dosežejo določeno raven, lahko naredijo korak v naslednji proces.

Slika31: Ekološka kmetija Žnideršič iz zraka.

Toni Žnideršič, lastnik:

„Začetki so bili s setvijo zelenja neposredno brez oranja. Ob opazovanju polj smo spoznali, da v poletnih mesecih ni dobro posegati v tla, če želimo zagotoviti dober nastanek in rast rastlin. Ugotovili smo tudi, da je manj vremenskih vplivov na tla, če so na površini ostanki rastlin. „

Slika32: Ječmen, kaljen na polju, pokritem z rastlinskimi odpadki.

Tla se obdelujejo brez oranja z minimalno pridelavo (krožne brane in poseben ohlajevalnik z ozkimi nogami) in setev s pomočjo glavnika. Na poljih uporabljajo setev zimskih pridelkov za ozelenitev in tudi za poletno talno odejo. Pri rotaciji uporabljajo deteljo, koruzo, tritikalo, ječmen, pšenico, proso, mešanico travne detelje, sorte so izbrane glede na vrsto polja. Glede na to, da so ekološka kmetija, se borijo tudi proti plevelu s kolobarjenjem. Poudarjajo, da so njihova polja pokrita s pridelki skozi vse leto, ki jih uporabljajo za živalsko krmo. Podzemni deli pa koristno služijo humusu in življenju v tleh. Vsa organska gnojila, pridelana na kmetiji, se uporabljajo na svojem zemljišču in tako bogatijo zemljo.

Slika33: Mehanizacija za gojenje tal se uporablja na Žnidaričevi kmetiji. Levo: krožne brane za gojenje tal. Desno: Glavnik Har-row orodje za nadzor plevela v zgodnjih fazah rasti žit.

Iščejo nova znanja, prakse in se učijo tudi iz lastnih izkušenj. Usposablajo se iz različnih člankov in v zadnjem času tudi prek pogovorov s člani konservatorskega kmetijstva.

Gospodarska korist je v nižjih proizvodnih stroških in glede na izboljšanje kakovosti zemljišč tudi zmanjšanje uporabe gnojil in fitofarmaceutskih izdelkov. Uporabljajo samo domači gnoj in gnojevko.

Okoljske koristi so povečan humus v tleh, manj erozije tal. V njihovem primeru ekološka pridelava kakovosti in tudi kvantitativno zadovoljiva pridelki.

Obdelava je bistvenega pomena z nižjimi stroški, lažji traktorji in stroji, obdelava pa je tudi večstopenjska. Takšno obdelavo je lažje izvajati, vendar jo je treba zelo dobro načrtovati (upoštevati moramo rotacijo, vlago v tleh in pravilno nastavitvev strojev).

Slika34: Gojenje njiv po žetvi koruze.

Ovire in težave?

Razvoj mehanizacije je počasen, včasih ni pravilen, ni dovolj strokovnih nasvetov, na trgu ni razpoložljivih sort, dolg proces prehoda iz konvencionalnega v ohranjanje. Dobro opazovanje obdelovalnih površin skozi vse leto je pomembno in tudi nekaj vztrajnosti.

Slika35: Zgodnje spomladansko gojenje polj.

Zelo so zadovoljni. Motivira jih tudi dejstvo, da lahko z lastnim znanjem gredo v novo smer kmetovanja. Spremembe so vedno potrebne in bodo še naprej razvijale nove tehnike.

Slika36: Gojenje žitnih strnišč poleti.
Vir: Foto: Toni Žnideršič

Kmetija Štefan Cigüt

[Kmetija Cigut \(kmetija-cigut.si\)](http://kmetija-cigut.si)

Splošne informacije:

Ime: Štefan Cigüt jr.

Lokacija: Slovenija, Pomurska regija, pri Moravskih Toplicah

Velikost kmetije: 380 ha

Št. zaposlenih: 6 rednih in 2 sezonskih

Kmetija se ukvarja s kmetijstvom (koruza, pšenica, ječmen, sončnice, soja, lucerna, tritikala, buče) in živinoreja.

Slika37: Kmetija Cigüt iz zraka.

Že 10 let se poslužujejo regenerativnega kmetijstva. Na ta način gojijo koruzo, pšenico, ječmen, sončnice, sojo, lucerno, mešanico detelj in trave, tritikale in buče.

Regenerativno kmetijstvo je bilo izbrano za povečanje rodovitnosti tal, izboljšanje strukture tal in povečanje deleža humusa v tleh. Glavna motivacija je bila ohranjanje vitalnosti tal in trajnosten način kmetovanja.

Štefan se je udeležil tečaja usposabljanja o regenerativnem kmetijstvu, ki ga je organiziralo Slovensko združenje za ohranjanje kmetijstva.

Prednosti regenerativnega kmetijstva, ki jih kmetija zaznava: s trajno pokritostjo z rastlinami ali rastlinskimi ostanki se kakovost tal izboljša, vsebnost organskih snovi v zgornji plasti tal je višja.

Štefan Cigüt jr. lastnik:

„Z minimalnimi posegi v tla zmanjšamo pogostost prehodov s stroji, kar pozitivno vpliva na manjše zbijanje tal.

Z uporabo metod regenerativnega kmetijstva vplivamo na celoten kmetijski ekosistem. Pomembno je, da se regenerativno kmetijstvo izvaja trajno, več let.

Zadovoljni smo z uporabljenimi metodami in tehnikami regenerativnega kmetijstva ali pa se prilagajamo potrebam kmetovanja.“

Slika38: Gojenje žitnih strnišč in setev poletne zelene na polju.

Slika39: Gojenje koruznih strnišč po žetvi s krožnimi branami.

Slika40: Živinoreja na kmetiji Cigüt.

Vir: Fotografije lastnika kmetije in spletna stran obdelava [tal \(kmetija-cigut.si\)](http://tal.kmetija-cigut.si)

Kmetija Penko

Splošne informacije:

Ime: Matej Penko

Lokacija: Slovenija, Notranjska, pri Postojni

Velikost kmetije: 53 ha

Št. zaposlenih: 1 – samozaposleni na kmetiji

Kmetija se ukvarja s kmetijstvom: gojenje ječmena, pšenice, lucerne in mešanice trave in detelja. Kmetija se ukvarja tudi z živinorejo.

Kmetija je delno usmerjena v regenerativno kmetijstvo, Matej bi rad izvedel več o tem kmetijstvu, ki ga prakticira šele dve leti. Matej je mlad lastnik kmetije, ki je obiskovala srednjo kmetijsko šolo v Novem mestu, vendar meni, da v šoli ni dobil dovolj znanja o regenerativnem kmetijstvu.

Slika41: Ječmen pripravljen za žetev na kmetiji Penko.

Regenerativno kmetijstvo izvaja na poljih, kjer uporablja minimalno obdelavo tal, zelena tla, ohranja žive meje in uporablja triletno kolobarjenje. Na ta način raste ječmen, travna detelja mešanica, seno in lucerno. Glavna motivacija za izvajanje regenerativnega kmetijstva je zmanjšanje stroškov obdelovanja zemljišč in denarna podpora za ohranjanje varovanja pred tveganjem. Regenerativno

kmetijstvo je začel s spodbujanjem kmetijske svetovalne službe, ki mu je svetovala o tem načinu kmetovanja. Prejel je tudi finančno podporo Ministrstva za kmetijstvo.

*Slika42: Neposredno setev, brez obdelave.
Vir: Fotografije lastnika kmetije.*

Prednosti regenerativnega kmetijstva vidi v nižjih stroških gojenja tal, saj ni oranja, in v finančni podpori.

Ovire, s katerimi se sooča, so predvsem težka tla, premajhna obdelovalna območja in divje živali, ki uničujejo pridelke na poljih. Rešuje jih na naslednje načine:

Nekaj polj je združil z najemom sosednjih parcel. Gnojite zemljo liberalno z gnojem, da bo sčasoma lažja.

Nadaljeval bo z regenerativnim kmetijstvom, saj je zadovoljen s tem načinom kmetovanja.

Kmetija Debeljak

Splošne informacije:

Ime: Nastja Debeljak

Lokacija: Slovenija, Dolenjska, pri Velikih Laščah

Naslov: Gornje Retje 1

Velikost kmetije: 61 ha

Št. zaposlenih: 2

Nastja je zaključila srednjo kmetijsko šolo v Novem mestu in zdaj obiskuje Fakulteto za kmetijstvo – živiloreja v Domžalah. Kmetija se ukvarja z vzrejo in predelavo mleka ter proizvaja pridelke. Raste koruza, tritikala, ječmen in lucerna.

Kmetija izvaja regenerativne kmetijske prakse, vendar meni, da o tem premalo vedo. Želi, da kmetijska svetovalna služba organizira predavanja na temo regenerativnega kmetijstva.

*Slika43: Kmetija Debeljak.
Vir: Google zemljevidi*

Prakse, ki se na kmetiji izvajajo že več let, so: minimalna pridelava nekaterih polj, uporaba triletnega kolobarjenja in zelena tla. Pšenica, ječmen in lucerna se gojijo s to prakso.

Nastja Debeljak, lastnik:

„Začeli smo s to prakso zaradi visokih stroškov proizvodnje. Z regenerativnim kmetijstvom smo optimizirali proizvodnjo. Nimamo intenzivne proizvodnje, hkrati pa nimamo visokih stroškov (gorivo za oranje). O regenerativnem kmetijstvu sem se naučila na strokovnih izletih na kmetije, ki to prakso uporabljajo tako v Sloveniji kot v tujini. Brskala sem tudi po internetu. Za tovrstno kmetijsko prakso nismo prejeli finančne podpore.“

Slika44: Alfalfa v vrtenju za zelena tla.

Fotografija: Nastja Debeljak

Nastja vidi prednosti regenerativnega kmetijstva pri ohranjanju humusa v tleh in s tem bolj rodovitni zemlji. Zelena tla so oblika gnojenja z dušikom, ki zmanjšuje uporabo gnojil, hkrati pa dodaja organske snovi v tla.

Ovire in težave so predvsem divje živali, ki uničujejo pridelke. Rešitev je ograja polj, vendar je draga.

Nadaljevali bodo z regenerativnim kmetijstvom, saj so zadovoljni z metodami. Spremembe bi bile uvedene le v primeru zmanjšanja števila prostoživečih živali, ki žal niso v njihovi pristojnosti.

Povzetek študij primerov

Splošne informacije

Anketirani kmetje delajo v Notranjski, Dolenjski, Pomurju, Posavju in Podravskega okrožju. Velikost talnih površin je med 53 in 860 hektarji. Obstajata dve večji kmetiji z 860 in 380 hektarji, druge tri kmetije padejo med 53 in 80 hektarjev. Število zaposlenih za nedoločen čas (za polni delovni čas) na kmetijskih gospodarstvih je spremenljivo od 1 do več kot 20 oseb. Med anketiranci so najpogostejše naslednje vrste poljščin: kuzuza, ječmen, lucerna, tritikala, mešanica travne detelje, ječmen, pšenica. Tipični živinorejski sektorji: vzreja krav molznic, govedoreja in pitanje prašičev.

Prakse regenerativnega kmetijstva, ki se trenutno uporabljajo

Kmetje, s katerimi so bili opravljeni razgovori, uporabljajo elemente regenerativnega kmetijstva. Trije kmetje ga uporabljajo na delu svojih kmetijskih zemljišč, drugi trije pa ga uporabljajo na celotnem območju svojih kmetijskih zemljišč. Kadar se uporablja samo na delu območja, se načela in priporočila OO večinoma uporabljajo. Na splošno imajo vsi kmetje drugačno zgodovino vključevanja različnih elementov OO. Uporabljali so prakse RA od 2 do 10 let.

Elementi regenerativnega kmetijstva, ki jih večinoma uporabljajo anketiranci, so naslednji:

- neposredno sejanje brez oranja,
- mešanica travne detelje,
- semenske trave,
- neuporabljeni deli travnikov,
- pozno košnja travnikov za samosejanje trave,
- zeleno nadstropje.

- Obdelava ostankov gnoja nazaj v tla, da se poveča vsebnost organskih snovi in izboljša zmogljivost zadrževanja vode v tleh
- Gojenje posevkov zelenega gnoja
- Gojenje posevkov, ki vežejo dušik
- Uporaba pokrovnih posevkov
- Uporaba netilnega ali minimalnega obdelovanja
- Zmanjšanje števila pridelkov
- Uporaba hlevskega gnoja
- Uporaba bakterijskih gnojil
- Zmanjšanje količine uporabljenih gnojil
- Kolobarjenje
- Zmanjšanje ali odsotnost kemične zaščite pridelka
- Izkoriščanje koristnih učinkov kombinacije pridelkov

- ohranjanje živih mej za biološko odvajanje ptic in drugih živali

Začetek regenerativnega kmetovanja in motivacija za to

Med kmeti, s katerimi so bili opravljeni razgovori, so bili vsi motivirani za sprejetje OO, ker:

- zmanjšanje stroškov,
- zmanjšanje izpiranja humusa,
- povečanje rodovitnosti tal,

- visokih stroškov gojenja (gorivo za oranje),
- subvencij za ptičje kosilnice in subvencij za marže
- optimizirali so proizvodnjo z regenerativnim kmetijstvom.

En anketiranec je menil, da je to edini način za ohranitev zemlje in okolja za prihodnje generacije. Za večino od njih je bila glavna motivacija zmanjšanje stroškov in državnih subvencij. Anketiranci niso bili deležni posebnega usposabljanja o RA. Mnogi so se naučili, kaj vedo in uporabljajo na različnih forumih, s sodelovanjem na strokovnih ekskurzijah doma in v tujini ali s pomočjo literature, ki jo najdemo na internetu. Danes v Sloveniji ni na voljo finančne podpore za regenerativno kmetijstvo, vendar gre za druge subvencije za kmetijske prakse, ki so zelo podobne regenerativnemu kmetijstvu.

Rezultati regenerativnega kmetijstva

Med koristmi kmetje omenjajo predvsem nižje stroške, subvencije in izboljšanje tal (povečanje organskih snovi v tleh). Zlasti tiste, kjer je mogoče uporabiti tudi gnoj na kmetiji. Izboljšane razmere v tleh prinašajo tudi številne druge koristi, kot so izboljšana varnost pridelka, manjša uporaba gnojil in nižji stroški. Okoljska ozaveščenost, green tla kot oblika oploditve dušika, ohranjanje hummusa v tleh, bolj rodovitna tla so prav tako opredeljena kot koristi. Enostavnost gojenja tal omenjajo tudi številni kmetje.

Med pomanjkljivostmi so med drugim omenili upravljanje plevela in težave s težkimi tlemi. Vsi so omenili tudi škodo, ki jo divje živali povzročijo pridelkom. Vendar pa ta problem velja za vso Slovenijo, ne glede na vrsto kmetijstva.

Na splošno so anketiranci zadovoljni z elementi regenerativnega kmetijstva, ki jih uporabljajo, in želijo nadaljevati s tem načinom kmetovanja v prihodnosti. Potrebo po stalnem usposabljanju, učenju in razvoju so izrazili tudi kmetje.

Poglavje 4. Splošni sklepi

V letu 2020 je kmetijstvo v Sloveniji skupaj z gozdarstvom in ribištvom prispevalo 2,3 % k skupni dodani vrednosti in 6,9 % k skupni zaposlenosti, delež zaposlenosti v kmetijstvu se zmanjšuje, pa tudi število kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU). Povprečno kmetijsko gospodarstvo goji 7,1 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, trend pa je v smeri izboljšanja strukture velikosti, saj se je število kmetijskih gospodarstev, ki gojijo več kot 20 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, v primerjavi z letom 2000 več kot podvojilo. Živinorejska gospodarstva v letu 2020 v povprečju zvišujejo 9,1 glav velike živine (LSU) in povečujejo število živinorejskih gospodarstev z več kot 20 LSU (za 27 % med letoma 2000 in 2020). V zadnjih letih je opaziti zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje. Uporaba pesticidov in mineralnih gnojil je postala bolj racionalna, v kolobarjenju je opazen delež stročnic, povečuje se tudi kmetijska površina, ki se uporablja za ekološko kmetovanje.

Ekološko kmetovanje je med najbolj uveljavljenimi alternativnimi kmetijskimi praksami v Sloveniji, pri čemer je kmetijska površina ekološkega kmetovanja v letu 2020 znašala približno 52 tisoč ha (10,8 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi). Leta 1997 je bila ustanovljena Zveza slovenskih ekoloških kmetov (S.O.F.A.). Standarde ekološkega kmetijstva v Sloveniji je v skladu s temeljnimi standardi IFOAM pripravil Zavod za trajnostni razvoj (ISD), nevladna organizacija (NVO), posebej za ta namen in ki ga je objavilo Ministrstvo za kmetijstvo Republike Slovenije. Leta 2000 je bil uveden zasebni ekološki logotip BIODAR, leta 2001 so bila uvedena nacionalna pravila za ekološko kmetovanje, leta 2005 pa je vlada sprejela prvi nacionalni akcijski načrt za ekološko kmetovanje, ki je bil sprejet tudi v novem akcijskem načrtu do leta 2027. Določa ukrepe za pospešitev razvoja ekološkega kmetovanja. Dokument vsebuje analizo stanja, analizo SWOT, predstavitev potreb, ciljev in ukrepov (70 akcij) na 8 prednostnih področjih (proizvodnja, predelava, prenos znanja, seme, vključevanje, ekoživila v sistem javnih naročil, promocija in trženje, raziskave in razvoj novih tehnologij ter ekološko kmetovanje v okviru podnebnih sprememb), ki bodo prispevale k nadaljnjemu razvoju ekološkega kmetovanja.

Ohranjanje in regenerativno kmetijstvo v Sloveniji nima tako dolge zgodovine kot ekološko kmetijstvo, vendar se to področje v zadnjih nekaj letih hitro razvija in dobiva veliko pozornosti kmetov, strokovnjakov, znanstvenikov in ostale javnosti. V letu 2016 je bilo uradno ustanovljeno Slovensko združenje za ohranjanje kmetijstva – SACA. Namen združenja je vpeljati in razširjati ohranjalnega in regenerativnega kmetijstva v širšo prakso s ciljem prispevati k trajnostnemu razvoju kmetijstva v Republiki Sloveniji. Saca je članica Evropske zveze za ohranjanje kmetijstva ECAF. Saca daje ministrstvu za kmetijstvo pobude v zvezi z ukrepi skupne kmetijske politike in na področju trajnostnega kmetijstva z uvedbo CA/RA. V zadnjih dveh letih je bil SACA dejaven na področju razvoja ohranitvenega kmetijstva (CA) za ministrstvo za kmetijstvo, ki je bil vključen v osnutek novega strateškega načrta za razvoj podeželja za obdobje 2023–2027 kot samostojni ukrep, skupaj z ukrepom za ekološko kmetovanje, vendar je bil na koncu razdeljen na več posameznih regenerativnih ukrepov, ki spodbujajo ustrezno upravljanje tal in posredno podpirajo regenerativno kmetijstvo.

Prihodnje perspektive regenerativnega kmetijstva v Sloveniji so dobre, področje dobiva vedno več pozornosti med znanstveniki, kmetijskimi strokovnjaki in javnostjo, kmetovalci pa ga vse bolj izvajajo. Kmetje, ki bodo v prihodnosti vztrajali pri kmetovanju, bodo verjetno uporabljali regenerativne in ohranitvene kmetijske prakse. V tovrstno kmetovanje bodo prisiljeni zaradi višjih stroškov konvencionalnega kmetovanja in zahtev po varstvu okolja (območja ohranjanja voda). Upam, da jih bodo spodbujale tudi subvencije.

Glavne ovire za uporabo OO, o katerih poročajo različni deležniki in kmetje, so vrzeli v znanju in praksi, višji stroški nakupa novih strojev, pomanjkanje finančne podpore države in finančna negotovost glede

kratkoročne prihodnosti. Večina kmetov, ki se še ne ukvarjajo z regenerativnim kmetijstvom, namerava v prihodnosti uvesti regenerativne kmetijske prakse, vendar so glavni razlog, da tega ne storijo, gospodarske ovire, vrzeli v znanju in pomanjkanje zanimanja. Več finančne podpore vlade ali EU je dejavnik, ki ga je opredelila večina kmetov, kar bi lahko povečalo uporabo regenerativnih kmetijskih praks na kmetijah. Na podlagi raziskave med zainteresiranimi stranmi je treba poudariti dva ključna pogoja, dabi kmetje začeli ali celo poskusili kmetovanje z RA: (1) prenos znanja in ozaveščanje ter (2) neposredna/normativna dodatna podpora. Ti vključujejo: spodbude za nakup strojev, gnojil in semen, prepoznavna blagovna znamka, povezovanje pridelovalcev v izobraževanju in skupni uspešnosti pri prodaji, prehod z manjših na večje površine, izobraževanje in razumevanje procesov v tleh, ki potekajo v sistemu RA.